

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 8

sept. 1964

pris 1:50

REHABILITERING

är nyckelordet i dagens Social-Sverige

Försäkringskyddet, sjukförsäkring och förtidspensioner, måste kompletteras med rehabilitering — att återställa funktions- och arbetsförmågan helt eller delvis efter var och ens hälsa och färdigheter.

Rehabiliteringen bör sättas in genast. Flera rehabiliteringskliniker och tillräcklig personal ger bättre folkhälsa och arbetskraft. Rehabiliteringen måste fungera — från sjukvårdsplanet och ut i samhälls- och arbetslivet.

STÖD RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

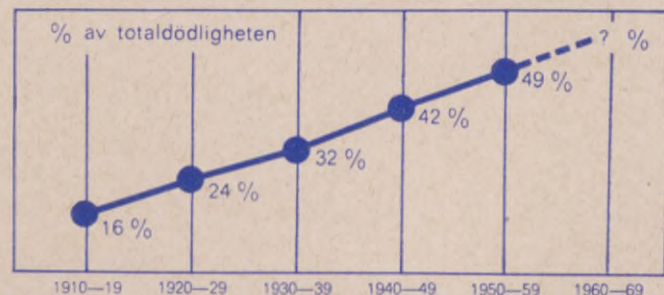
Förbundet har ett 120-tal lokalföreningar i olika delar av landet.

Genom medlemskap eller annat stöd verkar Ni för hjärt- och lungsjuka.

Hjärtsjuka i Sverige utgör ca 500.000 med mer eller mindre manifesterade sjukdomsbesvär.

HJÄRT- OCH KÄRLSJKDOMAR ORSAKAR I DAG MER ÄN HÄLFTEN AV DÖDSFALLEN I VÅRT LAND:

Kurvan över hjärtsjukdomarna stiger — av den totala dödligheten utgör de nu drygt 52 %.

Statens medverkan i kommunal hemhjälp

Genom beslut vid vårriksdagen har staten markerat en ny giv för den kommunala hemhjälpen. En ny författning trädde i kraft den 1 juli 1964. Den innebär i korthet att ett 35-procentigt statsbidrag utgår till kommunens nettokostnader för social hemhjälp. När man med stöd av författningstexten söker få en uppfattning om vilka grupper det närmast handlar om är det klart ut sagt: det gäller åldringar, handikappade och barnfamiljer. En fråga som man vara nog så knivig i det här sammanhanget är även gränstragningen mellan hemhjälp och sjukvård. Här ska vi inte diskutera närmare i vilken mån det kan bli fråga om praktiska svårigheter vid lagens tillämpning. För att inte alldeles utelämnas ska bara citeras ur lagtexten vad som i första hand kan vara värt att veta om hemhjälpen avgränsning mot sjukvården. I lagtextens paragraf 4, står att "statsbidrag utgår icke till kostnader för sådan vård i enskilt hem, som ankommer på sjukvårdshuvudman".

För oss som läst Socialpolitiska kommitténs förslag i hemhjälpsfrågan kan det vara skäl att erinra om att det ursprungliga förslag — vilket lagtexten bygger på — var i vad statsbidragets storlek beträffar generösare. Staten skulle enligt kommitténs förslag stå för 50 % av nettokostnaderna. I slutomgången krymptes procentandelen ned till 35 %, som vi inledningsvis talat om. Vad ligger bakom nedprutningen? För att kasta något ljus över frågan behövs en kort historisk återblick.

Man får då först erinra om den förändring som skedde 1960 då man drog in utgående statsbidrag till hemhjälp för familjer och i stället ökade det s. k. lärarlönebidraget.

När nu socialministern ställdes inför det nya förslaget från Socialpolitiska kommittén, om en 50-procentig statlig medverkan i hemhjälpen till åldringar och invalider, tyckte han att det hela såg en smula opraktiskt ut, dvs. att lämna hemhjälp till de nämnda kategorierna — bidragsmässigt sett — och inte till familjer i övrigt. För att slippa ifrån alla gränstragningsproblem föreslog han istället ett 35-procentigt statsbidrag för all hemhjälp, både för åldringar och barnfamiljer. Som vi tidigare sett av lagtextens formulering gäller alltså nu att hemhjälp ska utgå till åldringar, handikappade och barnfamiljer.

I debatten kring lagen har sagts att med den utvidgning vi i korthet redogjort för kommer det 35-procentiga statsbidraget att ge i stort sett samma belopp åt kommunerna som Socialpolitiska kommittén tänkt sig med sin 50-procentsregel. Ramen för bidragsverksamheten har vidgats. Och om man tar i betraktande att ordet "invalider" utbyts mot "handikappade" kan ett stort hinder ha avlägsnats i lagens praktiska tillämpning. Ordet "invalid" har förmodligen en mera inskränkt betydelse i den praktiska tillämpningen av ord och formuleringar hos de anslagsansvariga instanserna. För vår del hälsar vi redan ordutbytet med största tillfredsställelse.

Vi ska först med glädje notera, att här har ett betydelsefullt framsteg tagits. Den sociala hemhjälpen har genom vårriksdagens beslut fått råg i ryggen — vi få nu se i vad mån "rågen" kommer de behövande tillgodo ute i kommunerna, då lagen fr. o. m. den 1 juli äger tillämpning i praktiken. Det blir säkert tillfällen att återkomma till detta. En expert på området skriver att de nya be-

stämmelserna ger "ett stort utrymme för kommunal aktivitet på området. Bidragsverksamheten skall följas av en intensiv rådgivande verksamhet från socialstyrelsen, som också skall hjälpa kommunerna vid behovsinventeringen. Staten skall inte utfärda några direktiv utan kommunerna skall ha fria händer" — "och fritt spelrum för fantasin".

Det låter nästan för bra för att vara sant. Från vår sida ska vi gärna vara med "och låta fantasin spela" över behovsregistret. Här ligger ingen åstundan att ställa till någon sorts huggsexa på statens miljoner, men väl en stark känsla av att nu har de dolda behoven en chans att bli kända — kan plockas fram och diskuteras med sikt på att något blir gjort. Hur långt kommunerna är villiga att ta upp frågor av "modernare typ", t. ex. transportservice i anslutning till skyddad sysselsättning; för hemtjänster av olika slag, för nödvändiga yttre kontakter med omvärlden, för rekreation och fritid för de svårast handikappade etc., återstår att se. Kommer man att mötas av invändningar som "att detta ligger inte inom hemhjälpens ram osv." i de fall man ger sig ut på djärvare utflykter i behovens mångfald? Det är frågor, som får svar när kommunerna någon tid fått "låta fantasin spela" över hemhjälpens mångfald i de bortglömdas ödemarker. En malört i glädjebägaren är dock den nedskruvning av procenten i statsbidragsskalan som skedde — från ursprungsförslaget 50-procent till lagtextens 35-procentregel. På handikappsidan har vi redan på ett tidigt stadium gett spridning åt förhoppningarna om ett 50-procentigt statsbidrag. Motiveringen att det nu reellt ändå blir mera statspengar till kom-

Föreningsfolket gav lika mycket som staten

I förra numret av Status kunde vi meddela att Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka fått ett statsanslag för hjälp med en social utredning m. m. om de hjärt-kärlsjukas förhållanden. Den utvidgning som skett genom dessa stora sjukdomsgruppers upptagande i förbundet ställer stora krav

— en god service i ordets vidaste bemärkelse är vad föreningsfolket i allmänhet önskar av sina intresseorganisationer. Så mycket mera glädjande är det att notera, att vid kongressen i Jönköping överlämnades en gåva — 10.000 kronor — som aktivt förbundsfolk samlat ihop. Det var en jubileumsgåva till riksförbundet på 25-årsdagen.

Detta är ett vackert vittnesbörd om solidaritet och sammanhållning

inom vårt riksförbund. Då förbundet står inför alternativet att flytta och upprustningen av de nya förbundslokaler blir kostnadskrävande är gåvan från förbundsmedlemmarna dubbelt välkommen. Gåvan ska också enligt givarnas önskan gå till angivet ändamål. Vill man göra jämförelser med det anslag staten gav — också det 10.000 kr för visst angivet ändamål — fick förbundet alltså lika mycket av sitt eget för eningsfolk. För eningsfolkets gåva var en in i det sista väl bevarad hemlighet — så mycket roligare är det för Status att tacka på riksförbundets vägnar och konstatera att för eningsfolkets "kaka" var lika stor som statens i det här fallet — tack förbunds kamrater!

Riksförbundets representantskap

(valda för en period av 3 år)

Område	Ledamot
Stockholms stad	Lennart Åkerström
Stockholms län	Tord Axelsson
Uppsala län	Gunnar Ericson
Södermanlands län	Erik Norgren
Östergötlands län	Gustav Somdal
Jönköpings län	Gustav Englund
Kronobergs län	Stig Karlsson
Kalmar län	Carl Hellström
Gotlands län	Carl G. Lindh
Blekinge län	Alva Bengtsson
Kristianstads län	Yngve Falk
Malmöhus län	Bengt Jarnhäll
Hallands län	Assaf Sjögren
Göteb. o. Bohus län	Olof Carlsson
Älvsborgs län	Herbert Ahlqvist
Skaraborgs län	Lennart Åberg
Värmlands län	Åke Aspling
Örebro län	Alfred Lindahl
Västmanlands län	Karl-Axel Berglund
Kopparbergs län	Erik Skoog
Gävleborgs län	Haldor Åström
Västernorrlands län	Lars Norberg
Jämtlands län	John Gärdin
Västerbottens län	Sören Eriksson
Norrbottens län	Widar Östling

munerna, genom att ramen för hemhjälpen omfattning vidgats, håller inte så bra — vi kommer ändå att få höra: att "50 procent var bättre än 35 %". Sett ur administrativ synpunkt torde det väl också vara lättare att arbeta med siffran 50 än 35. Mitt i glädjen över en reform — för att den är ett handtag åt de handikappade ska ingalunda förnekas — kan ändå ifrågasättas om inte de sociala byggmästarna, redan från starten, borde ha använt sig av 50-procentiga skruvar istället för 35 procentiga i statsbidragsskalan för den sociala hemhjälpen.

Sixten Hammarberg

Hjärt-lungsjuka som PR-objekt

PR-mannen anses numera vara oundgänglig. Han ska "sälja varan" och skapa erforderlig goodwill åt sitt företag — han har avlöst den gamle klassiske ombudsmannen även inom folkrörelserna. De aktiva inom organisationerna vill ha publicitet omkring sin rörelse. Om inte så sker känner man sig glömd och tillbakasatt i dagens kör av PR-män i alla branscher.

Vi småhandlare i handikappfrågor tittar som räven mot de höstliga rönnbären och undrar hur vi ska "peärra" och hävda oss, jämfört med kvalfotboll och stjärnor av alla de

slag. De sociala frågorna är dock hårdarbetade PR-objekt. De är inte utsatta för en intensiv bevakning av experter i TV-rutan, i radio och press som gäller idrottsfolk och pop-idoler av olika slag. Den sociala verkligheten är heller inte så säljbar — och i synnerhet inte så tysta handikapp som hjärt- och lungsjukeproblem. En PR-man i hjärt-lungsjuka är också på ett annat sätt bunden av hänsynen till sin "vara" när han ska "ställa ut". Det är en fråga att fundera över i en PR-tid då det kräves allt djärvare effekter på publicitetens scen.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller

Redaktör: Sixten Hammarberg

Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm

Telefon 41 39 99 och 44 40 40

Postadr.: Box 4149, Sthlm 4

Postgironr 95 00 11

Annonspriser:

Omslagets sista sida 500:—
1/1-sida 400:—
1/2-sida 225:—
1/4-sida 125:—

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

● JUBILEUMSKONGRESSEN	6
DEN GAMLE HUSLÄKAREN	13
LÄRARINNAN SOM STANNADE	16
KOSTKONSULENT — NYTT YRKE	18
BILDKRYSS	19
KONSTSKOJARE OCH DERAS METODER ..	20

OMSLAGSBILD:

Foto Gunnar Nilsson, Marmaverken.

Rejäl ersättning åt hemhjälpen

är en av grundförutsättningarna för att den nya givna med ett 35-procentigt bidrag från staten till kommunerna ska bli praktisk verklighet. Vi har i dag omkring 16.000 hemsamariter, men det finns ändå kommuner, där hemhjälp helt saknas — det förekommer också mycket stora variationer ifråga om hjälpens omfattning kommunerna emellan. Riksdagsman *Ingemund Bengtsson* ventilerar dessa spörsmål i en artikel i *Svenska Socialvårdsförbundets tidskrift*. Även om socialnämnden är det centrala organet behövs en organisation med distriktsindelning i byar och kvarter, där man utser kontaktmän eller kontaktkvinnor för att få kännedom om hjälpbehoven. Bengtsson menar också att man bör ha manliga hemsamariter — hemhjälpen kan ofta innefatta tunga arbeten, t. ex. i glesbygder, där det ofta kan bli fråga om vedhugning, vattenbärning, snöskottning osv. Något som talar för ett starkare manligt inslag i hemhjälparbetet är väl också att det råder underskott på kvinnor i glesbygderna. Förutom flera kurser och flera hemsamariter behövs en fastare grund för hemhjälpstyrket. Bengtsson fortsätter:

"Jag tror det är nödvändigt, att man ger yrket ökad prestige genom att garantera medarbetarna en fastare anställning. Det visar sig, att i de kommuner, där man har hemsamariter, som skall stå till förfogande en timme en vecka och en timme om två veckor, där tröttnar samariterna och slutar sin "anställning". Man måste ordna någon form av fast anställning — deltidсанställning — och en rejäl lön och sociala

förmåner. Då kommer man att kunna lösa den här frågan på ett tillfredsställande sätt. Och att man måste lösa den, är ju alldeles självklart, eftersom hjälpbehovet kommer att öka. Och den inventering, som kommer att företagas, kommer att visa att hjälpbehovet är mycket större än vad vi har en föreställning om.

Riksdagsman *Ingemund Bengtsson*, socialexpert i Kanslihuset, har friska synpunkter på hemhjälpfrågornas handläggning.

Det kan här till nämnas att i nästa etapp i Socialpolitiska kommitténs arbete kommer de handikappades problematik att tas upp särskilt, men mycket av vad som här tagits upp inom hemhjälpens ram gäller såväl åldringsvård som handikappvård — se för övrigt ledaren i detta nummer!

Självförsörjning och socialhjälp

tas upp i en översikt om "Socialarbetarnas arbetsförutsättningar", skriven av rektor *Harry Törnquist*. Översikten bygger på ett föredrag vid Sveriges Socionomförbunds studiedagar. — Det är självklart att den

kommunala socialvårdens målsättning skall vara att ordna bra vård i olika avseenden — men detta utesluter inte att man ständigt väger insatta resurser och olika alternativ mot resultaten:

"I detta sammanhang finns det anledning att påminna om, att cirka 3/4 av dem som får socialhjälp är fysiskt eller psykiskt handikappade. Men detta handikapp brukar sällan vara så svårt att arbetsförmågan helt gått förlorad. Ofta kan dessa på något sätt och i någon omfattning bidra till den egna försörjningen. Och hur rehabiliteringen utvecklas brukar i många fall vara beroende av det psykiska och sociala förloppet just under vårdtiden.

Tiotusentals människor i vårt land är vidare i dag för handikappade för att utan speciella hjälpåtgärder kunna försörja sig genom eget arbete, men ändå inte tillräckligt invaliderade för att vara berättigade till invalidpension. Det måste anses vara en allvarlig brist hos vår socialvård, om denna grupp i stället för att omedelbart få hjälp genom aktiva rehabiliteringsåtgärder hänvisas till rent understödstagande. Ur såväl humanitära som ekonomiska synpunkter är det angeläget att denna stora grupp hjälpbehövande på ett tidigt stadium kan återinpassas till det vanliga förvärvslivet. Samhällsutgifterna för rehabilitering är blott en bråkdel av de summor, som genom detta kan sparas. Det är en utomordentlig misshushållning med mänskliga och ekonomiska resurser att inte vidta åtgärder som hjälper understödsfall att bli självförsörjande medborgare.

Den kommunala socialvården bör alltså ha öppna fönster mot andra aktiviteter — inte minst försäkringskassorna och arbetsvårdens ansträngningar att försöka sätta långtidssjuka och handikappade i förvärvsarbete. Att knyta samman socialvårdens arbete med större organ och aktiviteter — bl. a. försäkringskassor och arbetsförmedling — bör ske via den samarbetslinje de olika fallen ger vägledning om. Så sker väl också på åtskilliga håll, men "arbetslinjen" är väl inte alltid så självklar. Den kommunala socialvården lider allttjämt av stor isolering och tallet om "kommunblock", större kommunala enheter, tar sin tid. Tills vi får de större kommunenheterna, med bättre resurser åt primärkommunerna, får vi ändå hoppas att de olika instanserna via telefoner och kommunikationer hittar varandra. Dagens socialhjälp kan tyvärr inte bindas vid kommungränsen — det fanns ett slagord en gång som hette "hjälp över gränserna".

Rekordanslutning till Riksförbundets 25-årskongress

- Drygt 250 deltagare vid förhandlingarna i Jönköping
- Förbundet företräder de största sjukdomsgrupperna: hjärt-lungsjuka
- 120 lokalföreningar med 16.000 organiserade medlemmar i hela landet

En kongress är ett myller av liv, koncentrerad till en plats under några dagar, en levande manifestation av den kader av föreningsfolk en organisation förfogar över. En sociolog skulle kunna göra en mycket fin studie i vårt folkrörelsesamhälle av en kongress; dess livsyttringar och aktiviteter från det högtidliga öppnandet, kongressförhandlingarnas vardag, fram till den mera glada och otvungna stämning som vilar över jubileumbankettens dukade bord, blommor, hyllningar och tacktal, för att slutligen tona ut i den sista dagens valförrättningar och upplös-

ning. Sämre uppslag finns för sociologiska doktorsavhandlingar i dagens Social-Sverige.

För oss, deltagare i den jubileumskongress, som markerade de 25 år Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka verkat, var det naturligtvis ej fråga om sådana vetenskapliga objekt, då vi från skilda håll anlände till Jönköping, där man under månader sysslat med att pussla ihop alla praktiska detaljer. En kongress betyder för dem som påtagit sig ansva-

Förbundsordföranden, riksdagsman Bo Martinsson, hälsningstalar vid kongressöppnandet.

ret för den att allt ska fungera utan minsta möjliga gnissel. Glömda detaljer, sådant som inte tänkts igenom i förväg, kan leda till förtretligheter. Sådant tillhör kongressarrangörers mardrömmar. Våra vänner i Jönköping hade sett till att allt gick väl i lås. För den omtanken hann vi skaffa oss stor respekt under de tre kongressdagarna.

Kongressen — den sjuttonde i ordningen i riksförbundets tjugufemte verksamhetsår — öppnades klockan 10.30 den 31 juli. Att kongressa i sommarvärme tillhör traditionerna vet vi sedan förr, att värmen denna gång inte var så intensiv uppväges mer än väl av den hjärtlighet, vänlighet och omtanke folket i Småland visade sig besitta som kongressvärdar. När förbundsordföranden, riksdagsman Bo Martinsson, hälsningstalade i Folkets hus kongresshall var alla de krav man ställer mer än väl uppfyllda. Ombuden på plats, ordnade länsvis, med kongresspapperen i en prydlig portfölj framför sig, hedersgästerna längst fram, och åtskilligt gott folk bänkade på sidorna.

Dagens sjukdomsbild domineras av hjärt-kärlsjukdomarna, framhöll

Allvarliga ledamöter i riksförbundets representantskap: fr. v. Alva Bengtsson, Karlshamn, Carl G. Lindh, Gotland, Carl Hellström, Kalmar, och Stig Karlsson, Helgevarma.

riksdagsman Martinsson. För tjugofem år sedan, då tuberkulsen var den stora folksjukdomen, tog riksförbundet itu med organisatoriska uppgifter bland den stora gruppen tbc-sjuka människor. Främst har förbundet med sina initiativ velat rikta myndigheternas uppmärksamhet på de sociala problem, som följer med folksjukdomarna.

Förbundet ställer nu sina vunna erfarenheter, de sjukdomsdrabbades egen vilja till positiv medverkan i centrum för en fortsatt aktivitet, som i första hand tar sikte på en kartläggning av de hjärtsjukas situation. I direkt anslutning till enståående framsteg inom den medicinska forskningen och den moderna tekniken, vill förbundet följa upp med en sociologisk undersökning över hela landet. Undersökningen kommer att ta upp de hjärtsjukas sociala problem, arbetsmarknadsfrågor, arbetsvården, bostadsbekymmer, behov av tekniska hjälpmedel m. m. för att möjliggöra för de sjuka att fungera bättre i samhälle och arbetsliv. En grundplåt på 10.000 kronor har förbundet redan mottagit i statligt anslag, vilket utgör en sporre i inledningsskedet av denna betydande arbetsuppgift, underströk förbundsordföranden vid kongressöppnandet.

◇

Företrädare för en rad myndigheter i Jönköping och Huskvarna, för landsting m. fl. institutioner, framförde hälsningar och underströk värdet av riksförbundets insatser.

Valen gick i fridsamhetens tecken och förbundet fick ledning och representation utan att kongresspresidiet behövde överanstränga sig med invecklade voteringar. Förutom representantskapet, som presenteras på annan plats, fick förbundsstyrelsen följande sammansättning:

Bo Martinsson, Sundsvall
ordförande

Einar Hiller, Stockholm
kassör

Albert Fredin, Stockholm
sekreterare

Sven F. Bengtson, Stockholm
vice ordförande

Lennart Åkerström, Stockholm
vice sekreterare

Alva Bengtsson, Karlshamn

Erik Ransemar, Göteborg

Revisorer:

Gustav Åkerström, Stockholm
Elof Eklund, Stockholm

Auktoriserad revisor:

Sven Falk, Stockholm

◇

En vacker summa pengar under rubriken vinstdisposition kunde kongressen spalta upp på följande verksamhetsgrenar:

Organisationsverksamheten	30.000:—
Studieverksamheten	8.000:—
Propagandaverksamheten	8.000:—
Konvalescenthemsfonden	8.000:—
Lokalföreningarnas garantifond	30.000:—
Blomsterfonden	3.906:—
I ny räkning	34.655:36

◇

Mycket, mycket annat finns naturligtvis att skriva om de tre kongressdagarna — en del saker återfinnas på annat sätt återgivna under skilda rubriker — men man får ju lov att sätta punkt någon gång. Till de vemodiga inslagen hör att tala om dem som gått bort under den gånga kongressperioden. De fick sin hyllning och en tyst minut. Alldeles särskilt tänkte vi väl

alla på före förbundsordföranden, riksdagsman Sigfrid Jonsson. Det fanns många andra, säkert många som slitit och arbetat för vår sak i sin lilla krets någonstans i vårt land, föreningskamrater, som inte ens fått hedern att vara kongressombud någon gång. Dessa anonyma innefattades också i hyllningen för bortgångna förbundsmedlemmar. Sedan har vi dem som av olika skäl lämnar förbundsarbetet efter att ha varit med i många år. I en del fall står man kvar i organisationsarbetet, även om de lämna de officiella uppdragen — sådana medlemmar minns man kanske alldeles särskilt. De kan dyka upp på nytt med ett glatt igenkännande — de är kanske inte alls så "borta" från förbundsaktiviteten som man har för vana att tro. De kan i vissa fall även slå ett slag för vår sak på platser, där de lever och verkar, utanför det egentliga staket organisationsformen anger som officiell ram för verksamheten. Aktivitet i många olika former är väl vad ett förbund främst syftar till. Det kan vara skönt att veta att våra strävanden kan ta sig många uttryck och ändå innefattas under rubriken: ett bättre och trivsammare samhälle för de människor som drabbas av hjärt- och lungsjukdomar. Därmed sätter vi punkt för förbunds-kongressen på den här avdelningen.

Forts. å nästa sida

Några terapiprodukter, utställda i kongresslokalerna, beundras av fr. v. fru Iris Ekroth, Huskvarna (inbjuden kongressgäst), föredragshållaren, direktör Sven Bohman, Stockholms stads försäkringskassa, och fru Ulla Martinsson, förbundsordförandens maka.

Till den "tunga avdelningen" på en kongress hör motionerna, oftast mycket sifferladdade aktstycken. Men i en motion från en enskild lokalförening kan det också blixtra till av känsloladdade uttryck. Och inte ont i det. Motionerna är ofta framburna med ett starkt patos för den sak man haft direkt personlig kontakt med. Det kan gälla sådana problemställningar som insamling och välfärd i vad gäller handikapporganisationernas finanser, det kan gälla bostadsbehov, som bygger på de direkta praktiska erfarenheter man redovisar från en viss ort eller stad, det kan gälla nedsatta vårdavgifter och fri sjukhusvård, och slutligen olika åtgärder för att häva de hjärt- och lungsjukas isolering; behov av transportservice, färd till och från arbete eller ett fullt berättigat krav på transporttjänst också för rekreation och fritidsverksamhet i de fall hjärt- och lungkapaciteten är starkt nedsatt och man har svårt att anpassa sig till s. k. ordinarie kommunikationsmedel.

*

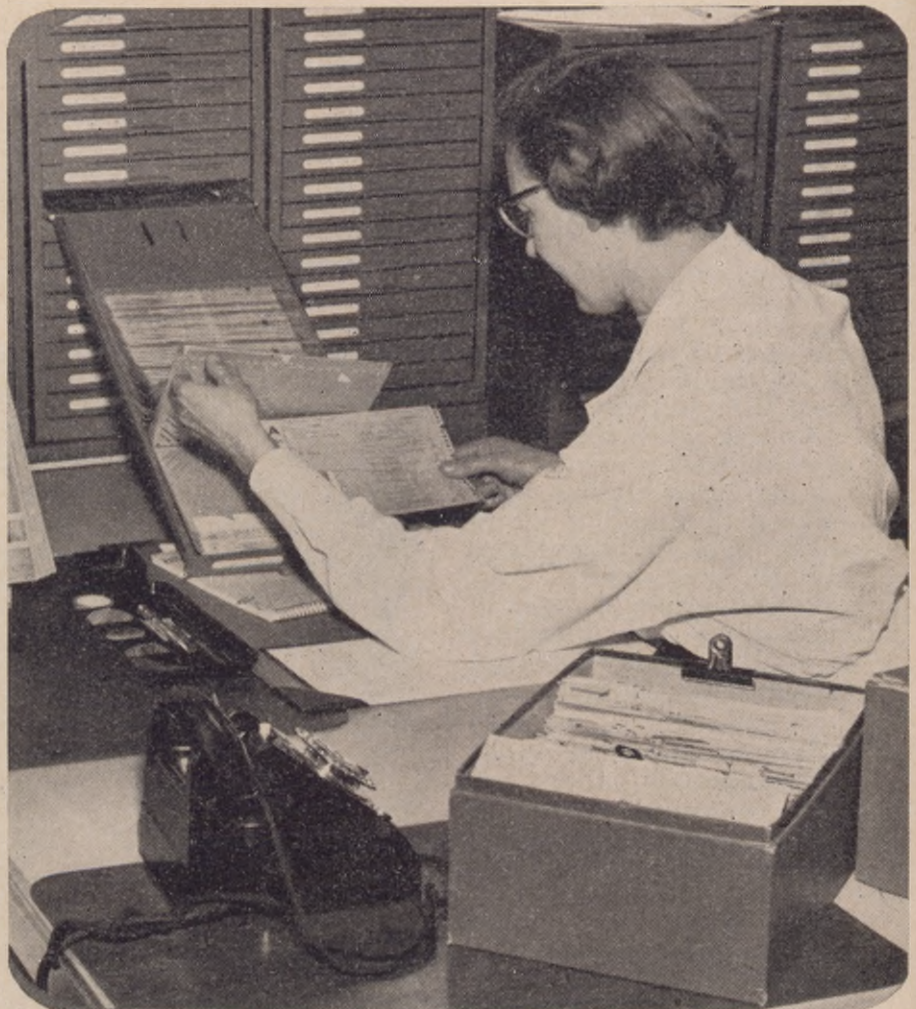
Detta är i koncentrat innehållet i de fyra utförliga motioner från lika många föreningar kongressen behandlade. Motionärerna och rubrikerna på deras motioner ser ut så här:

1. *Lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Karlstad.*
Om förbundets ekonomi, behov av inkomstkällor etc.
2. *Jönköpingsortens Konvalescentförening.*
Utredning om befrielse eller nedsättning av vårdavgifterna även på lungkliniker.
3. *Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm.*
Bostadsfrågan för Hjärt- och Lungsjuka, kartläggning av läget, förtursrätt i bostadskön m. m.
4. *Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm.*
Bidrag till bilar, behov av transporttjänster för arbete, fritid och rekreation.

Motioner till kongressen

När man läser dessa rubriker får man självfallet inte tro att motionärerna befinner sig på alldeles obruten mark. Dvs. att riksförbundet inte redan i viss omfattning tagit itu med frågorna, gjort framstötter och framfört önskemål. Men även om så skett i betydande omfattning har motionerna sitt värde. De understryker behoven från de djupa leden — innehållet i motionerna bekräftar på ett slående sätt att behoven finns och kan illustreras med praktiska erfarenheter ur levande livet. I viss mån vidgar debatterna kring motionerna perspektiven för mera djupgående

åtgärder och behovet av kontakter med andra handikapporganisationer. I viss utsträckning förordades också en vidgad bas för att åstadkomma en lösning — främst åsyftades då Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) och att man inom den kretsen söker vägar för en samlande effekt i åtgärderna. Givetvis fanns också utförliga kommentarer till motionerna från förbundsstyrelsen: uppgifter om vidtagna åtgärder och hur man i fortsättningen från förbundsledningens sida hade för avsikt att handlägga de framställda önskemålen de fyra motionärerna presenterat.

Datateknik och registrering måste i ökad omfattning tas i bruk för att få en överblick över dolda hjälpbehov av olika slag. Bristen på tillräckliga och djupgående prognoser är stor för alla handikappgrupper. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka arbetar för att få till stånd en sådan kartläggning.

UTDRAG

ur Riksförbundets
verksamhetsberättelse 1961-1964

Den som är intresserad att ta del av verksamhetsberättelsen i dess helhet kan rekqu. den — liksom andra önskvärda upplysningar om förbundsarbetet — utan kostnad genom att skriva till oss. Adressen är: Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, Box 4149, Stockholm 4.

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka kan i år se tillbaka på en 25-årig verksamhet. Någon historieskrivning skall inte göras här, bara konstateras att riksförbundet — som konstituerades 1939 med namnet De Lungsjukas Riksförbund — under denna relativt korta tid fått uppleva en enastående utveckling i tuberkulosbekämpandets historia. Från att ha varit en fruktad folksjukdom har bce nu inte samma frekvens i sjukdomsstatistiken. De sociala förhållandena har samtidigt förbättrats, sjukdomen medför inte längre samma ekonomiska problem för den enskilde som för 25 år sedan. Tuberkulosen fordrar dock alltjämt uppmärksamhet — den är långtifrån besegrad. Fortfarande finns bortåt 50.000 registrerade tuberkulosfall och fortfarande medför sjukdomen för dem som drabbas därav, rehabiliterings-, arbets- och bostadsproblem, som fordrar insatser av samhällsorganen.

Nya folksjukdomar har trätt i tuberkulosens ställe. Här är hjärt-kärlsjukdomarna de ojämförligt största.

Den nu tilländalupna kongressperioden är den första innefattande andra sjukdomsgrupper än lungsjuka. När 1961 års kongress beslutade om en utvidgning av förbundsverksamheten, var det i medvetande om att organisationen alltjämt behövdes för de lungsjuka, men också att den kunde tjäna andra grupper långtidsjuka. En omfattande informationsmöteskampanj har sedan ägt rum över hela landet. De hjärtsjuka har mött upp i stort antal vid dessa möten. Såväl medverkande läkare som de hjärtsjuka själva, har uttalat tillfredsställelse över riksförbundets upptagande av sjukdomsgruppen i dess verksamhet. Hittills har verksamheten inte medfört någon större ökning av med-

lemsnumerären, men erfarenheter har vunnits, som bör avsätta resultat i fortsättningen. De hjärtsjukas sociala förhållanden som grupp är tämligen okända, några säkra siffror om storleken av de hjärtsjukas behov ifråga om rehabilitering och arbetsvård, konvalescentvård och bostäder finns inte. Förbundsstyrelsen har ansett det nödvändigt med en undersökning för att få belägg för detta. En framställning har gjorts till socialdepartementet om ett statsanslag för sådant ändamål.

Framgångar har kunnat registreras när det gäller bidrag för de hjärtsjukas konvalescentvård. Flertalet landsting och även städer utom landsting har beslutat att samma belopp som utgår för de lungsjuka även skall gälla hjärtsjuka.

*

På det socialpolitiska fältet är den stora händelsen under kongressperioden tillkomsten av lagen om allmän försäkring. Lagen som trädde i kraft den 1 januari 1963, sammanfogade tre viktiga delar av socialförsäkringarna till en enhet, nämligen sjukförsäkringen samt folk- och tilläggspensioneringen. En mycket betydelsefull förbättring inträdde genom att sjukpenningen nu utgår under o begränsad tid och att reduceringen efter 180 dagars sjukdom slopades. Långtidsjuka, såsom lungsjuka, astmasjuka och hjärtsjuka, som sedan länge varit utförsäkrade på grund av tidsbegränsningen i den gamla lagen utan att ha kunnat erhålla förtidspension, blev då åter sjukpenningklassplacerade. Lagen inrymmer också en helt ny invaliditetsbedömning. Förtidspension kan nu utgå vid en nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften, och invaliditeten har inde-

lats i tre grupper, så att förutom hel förtidspension, även partiella pensioner kan erhållas. Den nya invaliditetsbedömningen förutsätter ökade krav på samhällets rehabiliterings- och arbetsvårdsresurser. Riksförbundet såväl som lokalföreningarna har här genom de rådgivande delegationerna i arbetsvårdsfrågor på riks- och lokalplanet viktiga frågor att bevaka.

Ytterligare ett flertal förbättringar medförde den nya lagen, t. ex. att invaliditetsersättning numera kan utgå till hjärt- och lungsjuka. Grundsjukpenningen höjdes, därmed också vårdavgiften vid sjukhusen, ett förhållande som får mindre gynnsamma konsekvenser för långtidsjuka förtidspensionärer. Riksförbundets arbete på detta område är därmed bestående även under kommande kongressperiod.

*

Förbundskontoret har haft ett omfattande arbete med handläggning av bostads-, socialhjälp och arbetsärenden. Med de nya sjukdomsgruppernas inlemmande i förbundsverksamheten kan konstateras en stark ökning av sådan verksamhet.

Förbundet kan glädja sig åt ett fortsatt gott samarbete med andra organisationer, myndigheter och institutioner.

Förlagsverksamhet, information och propaganda

Svensk Sanatorietidning har under kongressperioden utgetts med 12 nummer, dvs. ett i kvartalet. Upplagan har legat på minst 6.500 ex. per nummer. Då namnet Svensk Sanatorietidning efter utvidgningen av organisationen ej längre var adekvat, har tidningens namn fr. o. m. 1964 ändrats till RHL-Bladet. Detta skedde se-

dan en enkät genomfördes hos lokalföreningarna hösten 1963, för att få svar på frågan om ett fortsatt behov förelåg i förbundsverksamheten av ett medlemsblad. Undersökningen gav till resultat en stor majoritet för ett fortsatt utgivande liksom även att det nya namnet skulle vara RHL-Bladet.

En helt ny programskrift blev nödvändig efter Göteborgskongressens beslut om namnändring och upptagandet av de hjärtsjuka i organisationsramen. Under 1961 utgavs informationsskriften "Vårt arbetsområde" i 50.000 ex. Den har sedan distribuerats till myndigheter, institutioner, läkare, kuratorer och andra intresserade. Skriften har även tillställts samtliga utskrivna patienter från sanatorier och lungkliniker på vilka förbundet erhåller adresser, under treårsperioden omkring 8.000 ex. Den har vidare kommit till användning för utdelning vid informationsmöten med hjärtsjuka över hela landet. Totalt har cirka 45.000 ex. av upplagan distribuerats.

De av kongressen 1961 antagna stadgar har tryckts i en upplaga på 10.000 ex., varav 8.000 ex. i form av stadgar med medlemsbok.

Förbundshandboken har förnyats så gott som helt under kongressperioden.

För den utåtriktade informations- och upplysningsverksamheten har förbundet inköpt två filmer "Hjärtat och blodomloppet" samt "Ditt hjärta är ovärderligt". Den första är en film i svart/vitt med huvudsaklig användning vid informationsmöten och kurser där även läkare avses medverka, och den andra en ny färgfilm som kan visas som spelfilm, och vars innehåll är sådant att den ej förutsätter läkarmedverkan. Slutligen har förbundet låtit framställa en stillfilm i färg, "En organisation i folkhälsans tjänst". Alla läns- och centralföreningar har erhållit en kopia av stillfilmen för mötesverksamheten i resp. distrikt.

Ett folderställ har tillverkats och kort med information om förbundsverksamheten har tryckts och distribuerats till läns- och centralföreningar, för att korten skulle spridas på lasarett, poliskliniker och försäkringskassor för att komma i händerna på de hjärtsjuka. För den lokala propagandan har utarbetats en folder, "Vi blir friskare", där varje lokalförening eller distrikt på ett iläggsblad har möjlighet att ange sina egna informationer. Denna folder har utgetts i 21.000 ex.

Fältverksamheten

Under kongressperioden har fältverksamheten omfattat 166 olika uppdrag. Antalet besök med medverkan hos konvalescentföreningar uppgår till 46, och hos patient-

föreningar till 5. Medverkan har skett vid 13 konferenser och kurser, samt vid centralstyrelsemöten och liknande 29 gånger. I övrigt har 73 andra uppdrag fullgjorts. Förbundsfunctionärerna har svarat för 132 av de olika uppdragen.

Besök hos patientföreningar sker i större utsträckning än vad som framgår ovan, representantskapsledamöter och styrelsemedlemmar i läns- och centralföreningar har under kongressperioden deltagit i styrelsemöten och sammankomster, utan att detta registrerats på förbundscentralen.

Verksamheten under den gångna kongressperioden har varit starkt inriktad på att söka uppnå kontakt med hjärtsjuka. Informationsmöten har hållits över hela landet. Vid samtliga informationsmöten har hjärtspecialist eller rehabiliteringsläkare medverkat. Utan undantag har dessa uttalat sitt uppskattande av att de hjärtsjuka nu har möjlighet tillhöra en intresseorganisation. Anslutningen från de hjärtsjukas sida vid dessa möten har varit god. Kuratorer, landstings- och socialvårdsmän har

deltagit. Även pressen har ägnat dessa informationsmöten stor uppmärksamhet. På hösten 1962 genomfördes i Stockholms Konserthus ett stort upplagt upplysningsmöte, där professorerna Gunnar Björck och Viking O. Björk medverkade, den senare visade därvid en hjärtoperationsfilm i färg. Konserthusets stora sal fylldes till sista plats med närmare 2.000 personer.

Bostadsfrågor

Åtgärder för att föra fram bostadsfrågan och de problem de skapar för sjukdomsgrupperna, har varit föremål för förbundsstyrelsens uppmärksamhet under kongressperioden. Efter ingående diskussioner ansåg styrelsen att det i första omgången borde vara möjligt med en aktion för att få de kommunala bostadstilläggen höjda i kommuner där låga sådana utgick. Enligt en undersökning utförd 1961 utgick i 612 av landets 1.029 kommuner högst 350 kronor och i 309 av dessa med högst 200 kronor i bostadstillägg. Så låga bostadstillägg kan på intet sätt sägas motsvara rådande

— Är det här manne dom ligger? — Äldre sanatorier liknar ofta gamla "slott" med vinklar och krumbukter i arkitekturen. Nykomlingar ser ofta med undran på den yttre fasaden. Moderna lungkliniker vid centrallasarett präglar dagsläget för lungsjukvården på många håll.

bostadskostnader. Sjuka människor med förtidspension måste därför av ekonomiska skäl åtnöja sig med bostäder av sämre kvalitet, som inte svarar mot de krav på bekvämlighet eller hygien, som sjukdomen fordrar.

Socialpolitiska kommittén lade på efter sommaren 1963 fram ett betänkande om åldringars och invaliders bostadsfråga, som avslöjade skrämmande siffror betr. dessas boendeförhållanden. Detta innehöll inga förslag till åtgärder. Betänkandet understök dock att ett lösande av bostadsproblemet för dessa grupper måste bli en angelägen uppgift om man framledes skall kunna bemästra de vårdproblem, som annars kommer att uppstå.

I cirkulär till lokalföreningarna hösten 1963 anmodades dessa att göra framställningar till fullmäktige i kommuner med låga bostadstillägg inom resp. verksamhetsområde. Förslag till skrivelse medföljde. Framställningarna kunde därvid med fördel ske i samverkan med andra handikapporganisationer på platsen.

Vid verksamhetsårets slut hade endast ett tiotal central- och lokalföreningar gjort sådana framställningar. På några håll har frågan förts fram motionsvägen genom fullmäktigeledamöter. Resultatet har alltså inte blivit det väntade. Från de allmänna försäkringskassorna har rekviderats uppgifter på från nyåret 1964 utgående bostadstillägg i kommunerna, och förbundsstyrelsen avser att fullfölja aktionen ifrågan.

Socialförsäkringsfrågor

Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring samt lag om allmän försäkring
Genom remisser har riksförbundet beretts tillfälle avge yttranden över 1958 års socialförsäkringskommittés betänkande "Förtidspensionering, sjukförsäkring m. m." (SOU 1961:29) och socialdepartementets förslag till "Lag om allmän försäkring" (SOU 1961:39).

I förbundets yttrande framhölls att det nya invaliditetsbegreppet kommer att ställa såväl medicinska som försörjningsmässiga faktorer i förgrunden på helt annat sätt än tidigare. Invaliditetsgraderingarna ger tre möjligheter till förtidspensionering, mot tidigare endast en, ett förhållande som bör ge större utrymme för partiella pensioner för olika kategorier av långtidssjuka. Härav följer även ökade möjligheter att använda partiell arbetsförmåga i t. ex. skyddad sysselsättning. En snabb utbyggnad av arbetsvårdens alla resurser måste därför bli nödvändig, för att komplettera de ekonomiska förmåner, som den nya reformen avser ge. I detta inbegripes även en översyn av statsbidragsbestämmelserna till tränings- och skyddade verkstäder.

Kommitténs förslag förutsatte att förtidspension kan beviljas vid rehabilitering utan hinder av att den försäkrade ansökt därom. Här ifrågasatte förbundet om det inte vore lämpligare att låta sjukpenning utgå intill dess rehabiliteringen avslutats och behovet av pension kan avgöras med ledning av det resultat rehabiliteringen åstadkommit. Fördelen med en under rehabilitering utgående sjukpenning ligger i att vederbörande befinner sig i samma försäkringsform hela tiden. Rädslan att mista förmånen och inte ha möjlighet att få den tillbaka kan skapa ett rehabiliteringsmotstånd. Avgörande bör vara att ge den enskilde trygghet, varför alla anordningar bör syfta till att förebygga sådana konsekvenser.

*

Betänkandet innehöll även förslag om en höjning av sjukhusvårdsavgiften för den försäkrade från 3 till 5 kronor. Här förelåg dock reservation från en kommittéledamot. I sitt yttrande avstyrkte förbundet den föreslagna höjningen och ifrågasatte om inte det mest rationella vore att genomföra en fri sjukhusvård, som skulle innebära en avsevärd förenkling i administrationen. De "överskottsproblem" som uppkommer på pensionen för varaktigt anstaltsvårdade kan icke tillämpas på långtidssjuka. I analogi härmed föreslog riksförbundet att sjukhjälptiden för rätt till ersättning ej begränsas till föreslagna 180 dagar för förtids- eller ålderspensionär. Sjukhusvården bör i stället utgå fritt tills den försäkrade blir varaktigt omhändertagen för vård.

Beträffande invaliditetstillägg och invaliditetsersättning ansåg riksförbundet att rätt till sådana förmåner skall kunna utgå även till lung- och hjärtsjuka, där en påtaglig nedsättning i funktions- och rörelseförmågan kan fastställas.

Silikoskadades livräntor

Under kongressperioden har riksdagen beslutat om en förbättring av äldre livräntor. Härigenom har livräntebelopp fastställda före 1955 uppräknats, så att beloppen höjts procentuellt mer ju tidigare livräntan tillerkänts den skadade.

Förre förbundsordföranden motionerade under 1960 i riksdagen om en förbättring av silikoskadades livräntor. Efter riksdagsbehandling och överlämnande av motionen till en pågående utredning har riksdagen nu alltså bifallit framställningen.

Konvalescenthemsverksamheten

Konvalescentvården bedrivs oförändrat med fem st. helårshem och två st. säsonghem. De senare öppna maj—medio september.

Hemmen äro belägna:

Konvalescenthemmet Alsborg, Helgevarma, Kronobergs län

Fjällfarargårdens Konvalescenthem, Undersåker, Jämtlands län

Konvalescenthemmet Björkefors, Edsbyrke, Värmlands län

Fritidsgården Ramnås, Torup, Hallands län

Konvalescenthemmet Åsen, Åsljunga, Kristianstads län

Långasjöns Semesterhem, Asarum, Blekinge län

Svanholmens Vilohem, Osby, Malmöhus län

Hemmens verksamhet redovisas för kalenderår.

Eftervårdskuratorer

Framställningar om inrättande av eftervårdskuratorstjänster har under 1963 gjorts till tolv landsting och en stad utom landsting. Dessa framställningar har skett i samverkan med resp. central- eller länsorganisation.

Statsanslag för tekniska hjälpmedel

Till De Vanföras Riksförbund har delegatens statsanslaget för tekniska hjälpmedel, som sedan 1961 fördelar bidrag ur detta. En kommitté har tillsatts för uppgiften och i denna ingår representant för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka.

Det årliga statsanslaget har snabbt förbrukats, trots att höjning av detsamma skett varje år efter äskande. Av statsanslaget har RHL utverkat viss kvot för bidrag till de sjukdomsgrupper RHL företräder.

*

Under maj 1964 har socialdepartementet bifallit förbundets framställning om statsanslag med ett belopp på 10.000 kronor. Förbundets anslagsframställning gällde visserligen ett högre belopp, avsett för en undersökning om de hjärtsjukas levnadsförhållanden, men även om departementet innevarande budgetår ej kunde lämna hela beloppet, får detta tolkas som att departementet anser en sådan undersökning behövlig.

**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 00 11

RÄTT TILL HEM och BOSTAD...

"MÄNNISKANS RÄTT till ett hem borde vara lika fundamental som hennes rätt till arbete, till föda och till fritid. Hur det i verkligheten förhåller sig med fördelningen av denna rättighet framgår med skakande tydlighet av varje tidnings nyhetsinnehåll. Relationen av tillgång och efterfrågan skiftar från land till land och vad t. ex. Sverige angår från plats till plats. Kontrasten mellan de svenska storstadsregionernas trångboddhet och glesbygdernas växande antal tomma hus är slående. För alla dem, studerande och arbetande ungdomar mest, som knappast ens har rätten att stänga en dörr om sig och därigenom värna illusionen om en helt och hållet egen vrå, är den grym.

Ju större stad, desto bjärtare kontrast mellan bostads-knapphet och bostadsöverflöd. Den svenska ekonomiska politiken har hunnit ganska långt vad det gäller att fördela arbete, pengar och fritid så att svalt mellan de sämst och de lyckligast lottade minskas. Bostadsmarknaden är däremot fortfarande alldeles för mycket av djungel."

Det är Per Olof Ekström, som skriver detta i Aftonbladet. Han kunde också ha tagit med de handikappade och långtidssjuka. Dessa grupper tillhör — liksom de studerande — de minoriteter som sitter värst i kläm i bostadskön.

Bostadssituationen är i ett nötskal denna:

1. Av de nya lägenheterna — 81.405 — 1963 (6.300 fler än 1962) gick bara 29 % till storstäderna mot 34 % året innan.

2. "Höghusraseriet" är på tillbakagång. Vi fick bara hälften så många lägenheter i niobåningshus och högre i fjol som 1962.

3. Den hustyp som ökar mest är 1—3 våningshusen: 1961 var deras

andel av alla nya lägenheter 51 % — i fjol var siffran 64 %.

4. De högre standardkraven märks i statistiken: tvårummarna minskar men utgör fortfarande en femtedel av nytillskottet.

5. Däremot har enrumslägenheterna ökat, men också här märks en standardförskjutning: vi bygger färre lägenheter med ett rum och kökvrå och satsar mera på ordentliga kök.

6. De små specialbostäderna (studentbostäder etc.) ökade med hela

40 % i fjol. Särskilt markerad var ökningen i storstäderna.

Man kan slutligen med utgångspunkt från dessa siffror hänvisa t. ex. till en under 1963 publicerad undersökning om sambandet mellan vartid och bostadssituation för en kontrollgrupp av patienter på ett geriatriskt sjukhus i Göteborg. Dåliga bostadsförhållanden och kravet på sjukhusvård har ett absolut samband enligt den undersökningen. Vi ska bara här i korthet tillägga: siffror kan tala sitt tydliga språk och visa att bostadssituationen ändå "inte är så illa". Den som saknar bostad, eller har svåra bostadsproblem, ser inte siffrorna på det sättet.

Vi pratar om...

Den gamle husläkaren — vart tog han vägen?

Vart tog den mycket gamle husläkaren egentligen vägen, har ni någon gång funderat på den saken. Den silverhåriga gamle mannen som var älskvärdheten och klokheten personifierad, han som kom bärande sin ålderstigna gamla doktorsväska av slitet läder, i ur och skur, talande tröstande ord, skrev gamla hederliga mediciner, såg så sakta på sin guldklocka dinglande på den grå västen och spred ett stilla lugn bara han visade sig.

Men vart tog han vägen? Gick han så sakta ut ur den medicinska vetenskapens nya boningar, med sin gamla väska och sin trygga pondus. Finner vi honom ännu vandrande på en förnäm stadsgata i gamla kvarter eller är han bleknad till en legend, en sägen om alltings obeständighet? Jag kan aldrig glömma allra första husdoktor av den gamla stammen, han som bodde på Östermalm, doktor X. Vi ringde honom från morgon till kväll totalt ignorerande att han hade mottagningstid mellan 9—11 och 2—4. Som det var i går minns jag hans stora våning, klockan som rasslade spöklukt i hörnet, det massiva ekskåpet med fastlagsris på om det så var jul, gamla fotografier av hans bror, som var diktare, på väggarna och honom själv. "Farbror Erik", som jag sa, talade med djupt allvarsam långsam röst, inget ungt hurtigt hallående här inte. Vördigt och respektingivande var läkarkallet för den gamla stammen.

Han kom ut i sin grå kostym med klockkedja på västen; han skrämde inte slag på sina patienter med brändvit rock. Och han hade ingen styv stärkt blonderad syster som motade ut folk och motade in dem, som i nya läkarmottagningar.

Hans recept var långa och omständiga för den minsta förkylning, och han talade om att inte "bli kall om magen" och en annan av hans termer till mig stackars vansinnigt nervösa människa lydde — "farligt kan det aldrig i världen vara".

Men han kunde lyssna inte bara till alla sorters krämpor utan även till en ung dams olyckliga kärlekshistorier. Han satt där bara i tidlösheten vid fönstret med utsikt mot Hedvig Eleonora kyrkogård, och

det verkade som han ingenting annat hade att ta sig för än lyssna på mig, och strö in små råd, små pärlor av klokhet. Han hade en hustru, och en hund som var litet lekfull av sig. En dag kom jag alldeles extra nervöst inflygande — farbror Eriks hund bet mig i foten.

Doktorn tittade småleende på mig bakom glasögonen och konstaterade på sitt torrt humoristiska sätt: — Jaa, vet du det händer att han biter folk ibland. Han avfärdade min uppslagna förlovning med orden — "det var likaså bra. Vad skulle du med en så gammal karl till".

När vi flyttade från huvudstaden var jag djupt olycklig för jag inte kunde uppbringa en riktigt gammal doktor någonstans.

Men jag gav mig inte, jag gick systematiskt igenom hela läkarregistret i telefonkatalogen och hittade en fullständigt unik läkare på 87 år som fortfarande körde bil. Han hade en gammaldags villa vid kanalen med trädgård till, och ett mottagningsrum där alla inventarier hade varit med sedan 1800-talet.

Tryggheten och charmen med dessa äldre läkare är att man först och främst kan få tag på dem utan större krumbukter, man ringer bestämmer tid och går dit bara. Eller också går man bara dit, det gjorde åtminstone jag. Jag ansåg att det var gamle doktors solklara plikt att vara vaken klockan åtta på morron och lyssna på mig.

Han själv strålade av hälsa, hade ett enastående minne, talade om sina barnbarnsbarn och beklagade sig över att barnbarnen inte tyckte om att han körde bil.

Hans recept på god sömn överlämnar jag här gratis och franko.

— Man ska inte tänka på något annat än att sova, så ska man buffa till kudden ordentligt så man ligger mjukt och skönt och så somnar man.

Gamle doktor Y är snart 90 nu och späns tar fortfarande omkring ute på stan, går in i banken och lyfter besparingar och tar

en liten tur in i systembutiken efter ett hederligt portvin. Men han har stängt praktiken. Jag har inte riktigt kommit över det ännu.

Ni förstår väl att det inte går att få tag på en av den nya tidens läkare så där gesvint. Det fordras mycket till det. Samtal med en "syster" som har en röst som en basun och absolut vägrar en träff med doktorn om hon inte först får förhöra sig noga om allting, väntan i timmar innan någon hurtig underläkare — för all del inte ovänlig men med datateknik i blicken — kommer farande och börjar med förhørsprotokoll.

Vemodigt tänker man på praktiken med kakelugn och krukväxter i fönstren, ek-skrivbord och vattenkarrafin som klirrar på en bokhylla medan man ser sig om i den fyrkantigt vita klinikatmosfären.

Det finns inte längre någon doktor som säger — tio kronor tack, eller rekommenderar en sjöresa med dans ombord för en nervös ung dam eller förklarar att — "farligt kan det aldrig i världen vara". Han är en bleknad gestalt på en för alltid försvunnen teaterscen.

Kvar är effektiviteten, nervmediciner på löpande band, hurtiga brådskande själv-säkra yngre läkarröster som vet allt, kan allt...

Det känns på något sätt oändligt, otidsenligt, ödsligt.

Men kanske går det ännu på någon gata i glömda kvarter en gammal husläkare med trygghet i sin nötta läderväska och guldklockans tidlösa tickande av harmoni och lugn mot den grå dubbelknäppta västen.

Marianne Hellmér

■ LÄRARINNAN SOM STANNADE...

Forts. fr. sid. 17

det lär ha druckits en kopp te i försoningens tecken fram på småtimmarna vet man numera, men till någon slutkyss i traditionell mening enligt amerikansk film- och cowboy-modell gick det inte. Skillnaden mellan den som odlar för matnyttan och den som rottrycker å vetenskapens vägnar var kanske för stor i det här fallet. Hur djupgående chocken var fick vi aldrig se någon läkarattest på. I varje fall kom aldrig lärarinnan mera till vår ö och när skolan började på hösten kom en ny och vi kunde grunda våra drömmar på nästa sommar. För vi räknade helt och fullt på att den nya skulle packa ihop och resa som lärarinnor ha för sed när terminen är slut. Det skedda var en engångsföreteelse från vår synvinkel sett.

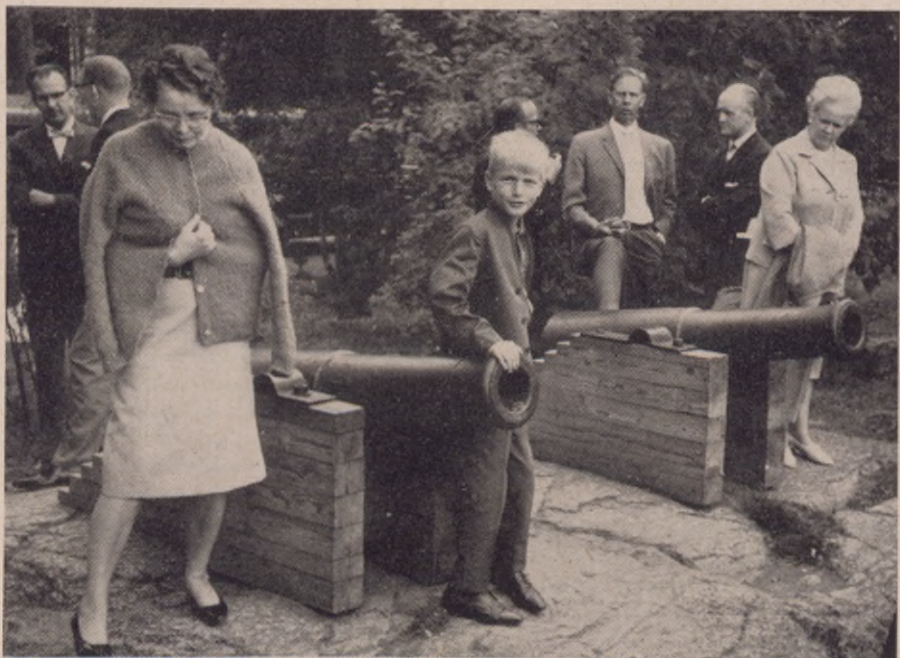

Vid kongressmiddagen rådde en glad och trivsam stämning vid borden. Härtill bidrog inte minst Folkets hus-föreståndaren Stig Sjögren, flankerad av bordsdam, herre och så ytterligare en herre mitt emot. Namnen på de senare har bildredaktionen tappat bort, vilket vi ber om ursäkt för.

Tack och blommor till avgående styrelseledamöter: Henry Järevik, andre man fr. v. och Charles Andersson, längst till höger. Förbundsordf. Bo Martinsson håller ännu i blommorna, i bakgrunden kamrer Einar Hiller.

Glatt och trivsamt då Riksförbundet fyllde tjugofem år

Kongressdagarna bjöd på många fina programpunkter, bl. a. en bussfärd runt om i Jönköpingsbygden och Huskvarna — den senare staden tävlade med Jönköping ifråga om gästfrihet. Här är "kongressen" i Jönköpings stadspark och tittar på kanoner.

Förbundsordf. Bo Martinsson tackar Alfred Lindahl (längst till höger) för jubileumsgåvan från riksförbundets lokalföreningar — 10.000 kr. Lindahl och Carl Hellström (skymd av blombuketten) hade startat insamlingen.

Vid honnörsbordet. Förbundsordf. med bordsdam till vänster, längs till höger sitter Gustav Englund, kongressens värd i Jönköping, bredvid kamrer Einar Hiller och bordsdam.

Följande uttalande antogs av kongressen och distribuerades ut genom radio och TT över hela landet.

Den medicinska sakkunskapen i Sverige redovisar ett antal hjärt- och kärlsjuka, människor med mer eller mindre påtagliga sjukdomsbesvär som kan räknas i 100.000-tal. Av dessa är många i arbetsföra åldrar. Dessa förhållanden framträder emot det förbättrade försäkringskyddet, såsom samordningen av sjukförsäkring och förtidspensionering, vilken inom socialbalkens ram innefattar även rehabilitering. Det gäller att i görligaste mån ge sjuka och handikappade möjligheter till produktiva insatser. En snabbare utbyggnad av rehabiliteringsorganisationen är en central fråga för hjärt-kärlsjuka liksom för andra sjukdoms- och handikappgrupper. Utan ett tillräckligt antal rehabiliteringsläkare, sjukgymnaster, kuratorer och annan personal inom rehabilitering och arbetsvård blir socialbalken ett svagt skydd trots de påtagliga förbättringar, som skett beträffande de ekonomiska förmånerna.

I direkt anslutning till socialförsäkring och utbyggnad av rehabiliteringsorganisationen måste möjligheterna att få plats i produktionen, planeringen av våra samhällen, bostäder och trafik samt tillgången till tekniska hjälpmedel och annan service ställas. Dessa frågor måste lösas på ett sätt som ger handikappgrupperna bättre villkor att leva under, sköta sitt arbete och känna trivsel i det samhälle vi bygger.

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka, som nu verkat under 25 års tid, vill i anslutning till sin jubileumskongress rikta en enträgen vädjan till statmakerna, landsting, städer och andra kommuner, liksom arbetsmarknadsparterna, att var och en i görligaste mån verkar för en ökning av resurserna och en samordning av rehabiliteringssträvandena. Bortsett från de humanitära synpunkterna är en sådan kraftinsats även en ekonomisk framtidsplanering, då den samlade effekten i rehabiliteringen kan direkt omräknas i förkortade sjukdomsperioder och flera produktiva arbetstimmar och på så sätt bidrar till en ytterligare standardhöjning och bättre levnadsvillkor för alla grupper i vårt land.

UR ETT ICKE JUSTERAT KONGRESSPROTOKOLL...

Ett kongressombud är en sorts lagstiftare med makt och myndighet under tre dagar. I motsats till den "riktige" riksdagsmannen, som väljs på fyra år i september, är fullmaktstiden kort. Under dagarna i Jönköping träffade vi åtskilliga kongressombud, vänliga människor från hela landet. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka har många goda krafter — detta "ideella" kapital är nog förbundets främsta tillgång. Fast det finns heller ingen anledning racka ned på förbundskassören, som redovisade en vacker överskottsplan att fördela på olika verksamhetsgrenar.

RHL-kongressen diskuterade många frågor, bl. a. hur bostadsfrågan ska lösas. Flera recept varkade dock vara besk me-

dicin för bostadsbyggare av facket. Alltså: först 2-rummare på löpande band. Sedan större bostad då hälsa och ekonomi förbättrats och tillåter att spankulera omkring i en 4-rummare och andas mera livsluft. Bättre en liten och bra bostad än ingen alls — inte alls illa funderat. Tyvärr är det skillnad på medicinflaskor och bostäder. Om man börjar med en viss medicin, kan man sedan ta en annan, ta nya preparat. Bostäder är trögare vara att byta ut än medicinflaskor. Den vackra tanken låg redan begravd i förbundsstyrelsens motivering. Vi lägger ändå en blomma på bostadsrevolutionärernas portfölj — och drömmen om en 2-rummare åt alla bostadslösa. Bostadsplanerna har nog inte tid att delta i hyllningen — möjligen släpper de till ritning på en 4-rummare om det finns plats i portföljen.

Forts. å sid. 24

TEXT: KI-LO-WATT
Teckningar: Sven Björnson

Bland de många lärarpersoner, som hem-sökte byn i akt och mening att förbättra den kulturella standarden blev inte många mantalsskrivna någon längre tid. Men det har skrivits tillräckligt bl. a. om lärarin-nors ensamhet i skogsbygder. Här ska ba-ra ges några enkla fakta om ett visst exemplar — utan anspråk på att fördjupa oss i psykologiska vinkelperspektiv — på sidan om det egentliga skolschemat. Hand-lingen utspelar sig heller inte under lag-stadgad skolpliktig tid. Detta torde vara unikt för lärarinneskildringar i svensk litteratur.

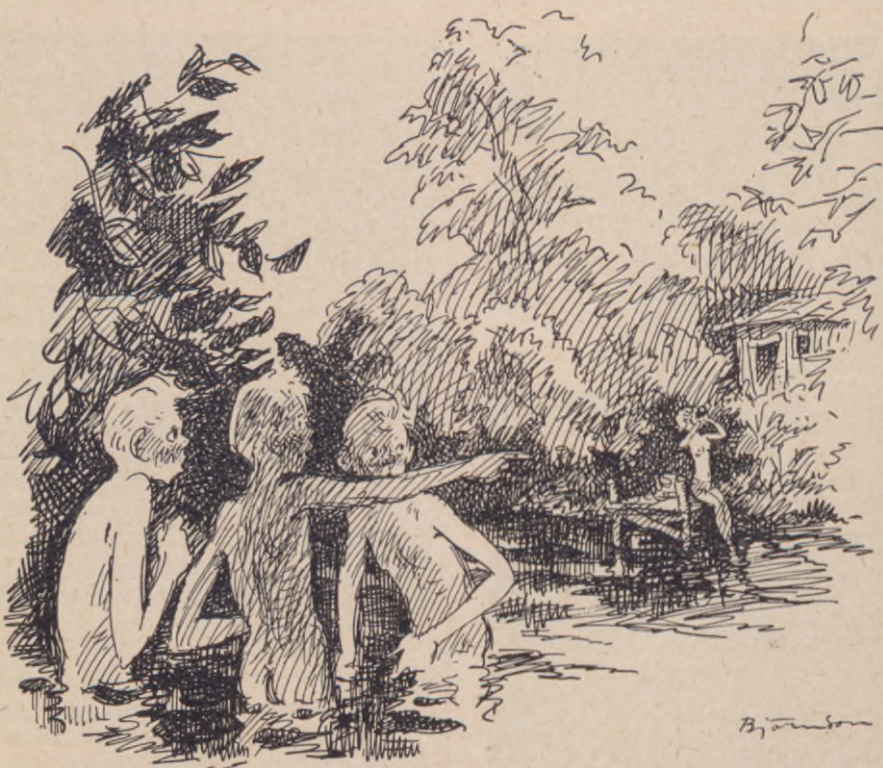
Det här hände nämligen den sommaren då skoltvånget förföljde oss, långt efter det att kulturen på normalt sätt slutat gast-krama unga människor med årtal, höga bergtoppar, floder, länder, städer och psalmverser m. m. För att inte tala om verb och substantiv och andra pedago-giska smådelar, vilka alla tillhör under-visningens välkända instrumentutrustning för att bringa ordning och reda i oskolade pojkhjärnor. Men allt detta ligger något på sidan. Det centrala i det här samman-hanget var att lärarinnan stannade kvar i byn. Det var en sensation med en stängd skola och kvarsittande lärarinna under sommarferierna. Någon sådant hade ald-rig hänt oss tidigare. Antagligen hade hon svårt att ordna bostad på annat håll. Kan-hända var det med hänsyn till hennes ungdom och studieskulder enklast, bil-ligast och ofarligast att bo kvar i skol-huset. Vid något tillfälle hade hon varnat oss för de faror, som lurade på ungdomar i städer och tätbefolkade samhällen.

Det påstods även att lärarinnans behov av födoämnen var synnerligen hopkrympt. Mjölk, skorpor och te var det enda hon köpte i affären. Att dricka te var hon ensam om. I vår by dracks kaffe i ofant-liga mängder — inte "te" som hörde hem-ma i alfabetet och dessutom — enligt våra föräldrars uppfattning — smakade syn-nerligen illa. Förmodligen hade lärarinnan hittat sin älsklingsdryck under studium i alfabetet och sedan fortsatt med att dricka "te".

Naturligtvis blev vi inte kallade till några lektioner. Det förbjöd skolstadgan. Men vi kände ändå skoltvånget, och det värsta

Att hon inte märkt oss genast berodde på att hon satt med en kikare och tittade upp i skyn.

Lärarinnan som stannade kvar

var att lärarinnan dök upp på platser där vi vanligen höll till på sommaren, fria från all övervakning. Det började på fullt allvar strax efter midsommar, då vi i sam-lad tropp tågade till vårt kära badställe, en utvidgning av ån som uppe i skogen av någon underlig naturens nyck svällt upp i en sorts rund balja, mitt i baljan låg en grön ö med buskar och blommor. Kring ön var vattnet lugnt och varmt, tillräckligt djupt för bad och fiske, och där hade vi egenhändigt gjort en brygga, byggt små hyddor inne bland buskarna. Eftersom de vuxna var måttligt intres-serade av bad i "öppet" vatten fick vi mest ha ön för oss själva — den var vårt sommarparadis.

Till vår fasa fann vi nu att lärarinnan likt en kvinnlig Robinson Cruose tagit ön i besittning, satt på vår brygga i ett par korta, himmelsblå byxor och med alldeles naken överkropp, satt och dinglade med sina långa, smäckra ben, totalt ovetande om vår närvaro. Hon måste vara åtskil-liga årtionden före sin tid ifråga om mo-

derna baddräkter och vi kände oss skams-na och ledsna på samma gång, ville gärna försvinna genom jorden, men det gick inte. Vi stod nämligen i vattnet för vi hade vadat över alldeles nakna, badbyxor ingick aldrig i vår utrustning. Våra rik-tiga kläder låg kvar på andra stranden — vi visste ju inte att hon fanns på vår ö då vi vadade ut.

Att hon inte märkt oss genast berodde på att hon satt med en kikare och tittade upp i skyn. Vad hon såg däruppe var svårt att förstå. Dagen var molnfri, endast några fåglar kretsade omkring ön, där de förmodligen hämtade byggnadsmaterial till sina egnahemsvillor längre bort i den tä-tare skogen. Men hon hade pippi på att titta på allting genom glas och lupp. Det visste vi från skolan. När hon slutligen tog sin blick från högre rymder och fick se oss enkla, nakna jordvarelser, föll kikaren med ett plask i vattnet. Medveten om sin egen nakenhet grep hon efter en blus, som låg ovanpå en hög av böcker och ett annat mindre förstoringsglas.

— Har ni stått och tittat på mej... länge, sa hon med förtrytelse och särskild tonvikt på det sista ordet... och varför har ni inga badbyxor på er? — Vi erkände uppriktigt att badbyxor inte fanns upptaget på vårt klädkonto, att ön aldrig tidigare hemsökts av kvinnor, att vi egenhändigt snickrat ihop bryggan hon satt på, likaså de hyddor hon säkerligen med hjälp av sina stora och små förstoringsglas redan upptäckt. I vår okunnighet föreställde vi oss att denna förklaring skulle ge oss lov att försvinna sedan vi fiskat upp den tappade kikaren ur vattnet och artigt överlämnat den till öns nya härskarinna.

Så lätt slapp vi dock inte undan. — Har ni ingenting särskilt för er? sa hon med en plötslig iver och tycktes alldeles ha glömt intermezzot med nakenheten. Här finns en alldeles underbar, riklig flora av växter, förda av vatten och vind till ön — vi ska *examinera* växter! Ordet "examinera" uppväckte onda aningar om något mycket värre än att få uppsträckning för olaga titt på vuxen kvinna. Det blev först en inledande lektion i hur man plockar växter, tar upp med rötterna, försiktigt för att få med hela växten, rot och torva. En störtflod av latinska namn, arter och familjer, störtade över oss. En hastig omställning av hela vår sommarvärld på ön hade skett. Det ljuva paradiset hade genom en kvinnas ankomst nu förvandlats till ett växternas laboratorium. Vi var enkla tempoarbetare, som jagades kors och tvärs över ön med lärarinnan i hämlarna, slet upp växter, sköljde av jordkakorna i vattnet, som färgades grått, brunt och trist. Vår härskarinna var outtröttlig, ritade på blockpapper, räknade rotspenar, hjärtblad, ståndare och pistiller. — Vilken underbar flora! kvittrade hon, sorterade i grupper och knöt snören omkring. Vi var som inestängda arbetsmyror i hennes herbarium, kringflutna av grått trist mullvatten. I sanning en underlig upptakt till vår bad- och fiskesommar.

Efter drygt tre timmars jobb fick vi ett litet andrum. Lärarinnan skulle hem till sitt te och skorporna. Men botaniseringen var ingalunda avslutad med dagens prestationer — den skulle fortsätta hela sommaren. Någoting mycket värre än skolan hade drabbat oss. Vårt tidigare sommarparadis var en sorts arbetsinrättning, där bad, lekar och fiske spelade en underordnad roll. Lärarinnans uppsikt över oss underlättades oerhört genom att vi var kringsskurna av vatten på alla sidor — reträttvägar och smitningar från växt-

Först examinerar man blomman...

...tar upp den försiktigt med rot och allt...

...och sedan diskas man av den i vatten.

ryckning och rottvätt var helt avstängda. Befann vi oss på ön var vi fullständigt under hennes kontroll.

Intill skolhuset hade lärarinnan redan tidigt på våren låtit skolvaktmästaren, som var snäll och lydte alla påbud från högre ort, göra i ordning en stor grönsaksrabatt. Fast den sortens arbete inte ingick i hans egentliga arbetsuppgifter. I strid med de på vår ort synnerligen oklara bestämmelserna om yrkes- och arbetsfördel-

ningen vågade hon dock inte utnyttja den hedersmannen för ogräsplockning under sommaren. För då utgick ingen lön för skolstädningen. Men vi var ju en arbeidskraftsreserv. Och den förstod hon sig på att utnyttja, oberoende av kollektivavtal och lönebestämmelser. Grönsakstäppan behövdes som välbehövligt tillskott till teet, skorporna och mjölken. Som omväxling till botaniseringen på ön fick vi befallning att även rensa bort ogräset i grönsakstäppan. Vi försökte överklaga detta utnyttjande av underårig arbeidskraft hos våra föräldrar, men de stod obevekligt på Frökens sida, trots att skolplikten enligt lag torde ha helt upphört efter vårterminens slut. Men någon skillnad mellan hösttermin och vårtermin existerade uppenbarligen inte i lärarinnans tankevärld. Då vi saknade ekonomiska resurser att fullfölja ärendet i högre instans och inte var tillräckligt fullfjädrade för att vända oss till JO i vårt trångmål såg det mycket mörkt ut. En enkel räkneoperation gav vid handen att någon ferie i egentlig mening inte var möjlig för oss så länge vi stod under lagstadgad skolplikt.

Alltså fortskred sommaren i arbetets tecken. Lärarinnans vandringar till den ö som brandskattades på växter skulle väl ha gett henne en doktorshatt i botanik så småningom. Om inte... Ja, ett faktum var att här blev det så att säga en kollision mellan två slags växtintressen. Hög-sommarens blomning började övergå till mognad och ax. I slutningen ett gott stycke nedanför ön hade en ung, energisk torpare gjort en nyodling av havre, som böljade vackert i gröna vågor. Lärarinnan tog sig friheten att ta en genväg genom havren för att fortare komma till sitt växtrike. Bakom torparens växtambition låg inga akademiska avsikter om doktorshatt och utmärkelse utan en enkelspårig önskan att skaffa vinterfoder till hästen. Allt hade väl haft sin gilla gång och ingen större skada på havren skett av lätta kvinnosteg, om nu bara torparen, som själv bodde en bit från nyodlingen, anat rätta sammanhanget. Den energiske odalmannen trodde sig förstå att en hare eller något annat långbent skogsdjur gästade havretegen om natten. Knepig skogskar som han var lades en snara ut och finare fångst kunde han väl knappast ha fått, sa man i månader och år efteråt. Men dramatik lär det ha varit den kvällen lärarinnan "gick i", påstods det. Illa sargad simmade hon omkring i havre-åkern, bars bort chockad och bittert gråtande av en nästan lika chockad fångstman. Till skolhuset kom de i alla fall. Och

Forts. å sid. 13

KOSTKONSULENT — nytt yrke med sikte på att hålla ordning på sjukhusmaten

På Karolinska sjukhuset i Stockholm har man fått ett nytt yrke i registret av olika befattningshavare. Den nyaste befattningen gäller matvanorna. Kostkonsulenten är i detta fall en yrkeskvinna med uppgift att informera och undervisa patienterna i dietkost — konsten att äta "riktigt" med andra ord. En kostjournal, som innehåller sexton olika kostor, uppstår matsedelsförslag för en eller flera veckor. Matsedlarna stencilas och när det blir tid för patienten att packa väskan och lämna sjukhuset får han ta med sig matsedlarna som "färdkost", dvs. de ska kunna utnyttjas hemma tillsammans med de råd och erfarenheter sjukhustiden gett.

◇

Fru Anna Maria Thomér — så heter kostkonsulenten — är tillsvidare ensam i sitt yrke på Karolinska, men från sjukhusledningens sida är man inte främmande för att skaffa flera i det nya jobbet. Men för att övergå till kostjournalen igen så är den i sitt slag en viktig bok i behandlingen.

En diabetiker, till exempel, måste veta hur mycket hon får äta varje dag, och äta bestämda kvantiteter och en lika sammanställd, fullvärdig kost dag för dag.

Fem olika diabeteskostor finns med i kostjournalen, som dessutom ger diabetikerna fin hjälp vid matlagningen med olika noggranna anvisningar på kolhydratmängd i olika mängder grönsaker, omräknat i volum (kaffekopp), i stället för gram.

Vid sjukhuset lagas utom kostjournalens sexton kostor en önskekost, som efter läkarens ordination ges till patienter som verkligen behöver den.

◇

Professor Henrik Lagerlöf på sjukhusets medicinska klinik säger att "en kostkonsulent har en minst lika viktig uppgift, när det gäller maten, som en sjukgymnast för rörelseterapi". Det visar att det nya yrket redan respekteras på medicinskt håll. Nu väntar man bara på att dietfrågorna ska få vederbörlig uppmärksamhet även på andra sjukhus. För

Måltiden hör även till "medicin" och "vård".

t. ex. de hjärtsjuka har frågan om födans roll haft stor aktualitet i debatten hittills. Kostens betydelse i sjukvården tar jätteklov framåt om man får döma av signalerna från Karolinska — när kommer det övriga landet hasande i spåren om man får fråga! Man får väl inte vara så djärv att spå något om yrkets popularitet, t. ex. jämfört med flygvärdinnans? Skolkökslärarinna låter inte så bra — kanhända har kostkonsulent en bättre dragningskraft på de utbildningssökande.

PRISTAGARE

BILDKRYSS 5

1:a pris, 25:—, Ingrid Pettersson, Svedenborgsgatan 32 A, Uppsala.

2:a pris, 10:—, Alf Gyllin, Strandvägen 53, Motala.

3:e pris, 5:—, Tilly Bergström, Avd. 14, Lasarettet, Bollnäs.

Lösning Bildkryss 5: LAMPA — OLIVER — NB — TEFAT — PARIS — BURR — AGÖ — MEN — UTVÄDRAS — TA — BORDE — MAN — E — ÖKA — I — RO — ÖL — KÖ — TIOR — INTE — BJUDA — F — SVANSEN — TA — MARI — VIRA — NÄGRA — ANIS — SNOBB — KIEL — RUSKOK — KOLERA — FLER — KAP — AH — TON — GA — TERAPI — RIA — FLYGENTUSIAST — NAPP — EL — SIL — GRATIN — MA — IDAHO — KATT — OTALIGA — T — GUNGA — STRATEGI.

◇

BILDKRYSS 6

1:a pris, 25:—, Ingeborg Andersson, Långvinkelsgatan 93, Hälsingborg.

2:a pris, 10:—, Inez Svensson, Herrevadsgatan 18 A, Svalöv.

3:e pris, 5:—, Mary Andersson, Intagsgatan 3 A, Eskilstuna.

Lösning Bildkryss 6: SLÖ — ROSETT — MÖTE — DOCKA — BYST — EV — EVA — GRÄ — HARPA — GLO — TRÄ — NALLE — SLIPS — GOLIAT — PLAN — ASK — A — KAST — HANDRÄCKNING — HÖ — SS — EL — EON — ORÄD — NARR — T — LASTAD — SODAVATTEN — Ä — STANDAKTIG — STERIL — T — SKA — RÖ — G — SAMTAL — L — FA — KOLV — LACKA — MÄLAR — JAG — HUNDAR — ORUSTAD — KREATIONER — PELAR — GON — ORRE — KAO — SEDER — OGRAVERAD — VALS.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Porslinmosaik i olika utförande.

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelsienar till halsband och armband.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, halsband, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utförande 1—5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

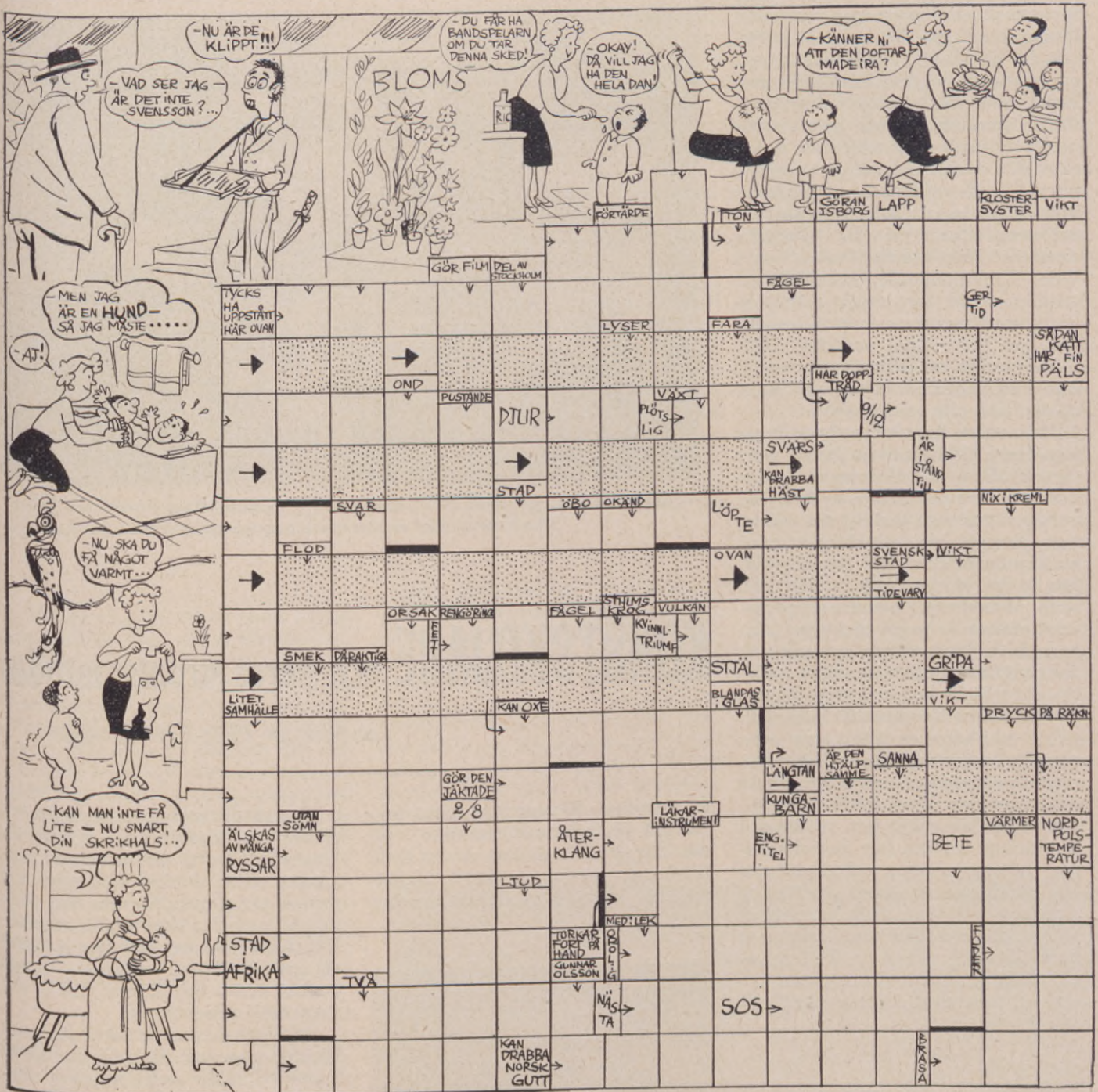
Pappstommar och Silkebast för bastflätning.

Skinn och läder för alla ändamål.

Arbetsatser i rikhaltig sortering. (Halvfabrikat.)

Beställning prislista och prover. Vi sänder gärna påseendesändningar på öppet köp.

Klostergatan 18, Postbox 266
Firma SUNE ENGLUND, Örebro Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

BILDKRYSS nr 8

Vårt sept.-kryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 nov. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 8". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status januarinummer.

Namn

Adress

Postadress

Konstförfalskning är en företeelse lika gammal som konsten själv. Berömda härskare förfalskade mynt, romerska keramiker imiterade grekiska vaser, Michelangelo skulpterade en sovande Cupido och grävde ner den i jorden och sålde den sedan som ett månghundraårigt originalverk. Men det är förfalskningarna av målarkonst som står i centrum för intresset. Corot är det klassiska exemplet. Man har uppskattat hans i USA förekommande tavlor till ett antal av 5.000. Men enligt konstskunnigas noggranna undersökningar har han bara målat omkring 3.000. Utrillo utgör ett liknande exempel; han har kopierats eller förfalskats nästan lika ofta som Corot.

Men vilka kriminella handlingar som dessa förfalskare nu än har gjort sig skyldiga till, så kan man inte komma ifrån att många av dem har varit artister som kunnat sitt arbete, som förenat handaskicklighet med materialkännedom. De har förvisso inte heller befunnit sig i dåligt sällskap: Michelangelos tvivelaktiga manipulationer är inget undantag. Rubens t. ex. "behandlade" på uppdrag från högre ort tavlor av andra målare och utförde kopieringsuppdrag.

Men falska Rembrandt, Zorn, Liljefors etc. kommer inte i var mans väg; för de flesta av oss är de händelser som vi möter genom tidningarnas polisrapporter. Men det finns en annan art av konstskoj som vi däremot är ständigt utsatta för: skräckkonsten, hötorgskonsten, schablonkonsten, dörrknackarkonsten etc. Det är inte bara kärt barn som har många namn. Här kommer emellertid inte kunnighet och talang in i bilden, bara fräckt geschäftmakeri, grova försök att utnyttja godtrogenhet och okunnighet.

"Allting kan säljas med mördande reklam", heter det i en av Olrogs visor. "Kom och köp konserverad gröt." Konstmarknadens marodörer tycks ha tagit Olrogs satir till signaturmelodi. Dags- och veckotidningarna innehåller ofta annonser om "äka handmålade" oljefärgstavlör. Man försöker få folk att tro att en oljemålning är en garanti för en viss kvalitet. Tavlorna är alltid "strålande fynd" och betingar ofta bara en femtiolapp i pris, vilket alltid är femtiolappen för mycket. Men man glömmer att upplysa om att det rör sig om en massframställd produkt som saknar minsta konstnärliga vär-

"Konsthandel" i full gång. Sorteringen är rikhaltig, stad och land, forsar och fall, "äka handmålade" — kom och köp konserverad gröt!

KONSTSKOJARE och deras arbetsmetoder

avslöjas av Nils-Eric Björsson

de. Det finns företag som mekaniserat sitt produktionsförfarande i sådan hög grad att de kan spy ut ända till hundra tavlor om dagen. Konstfabriker är ingen inadekvat benämning.

Se så söta blommor! Det här motivet är mycket säljbart på avd. "skräckkonst".

Men skulle man inte bli förtjust i de motiv som erbjudes — fiskargubben vid stranden, den banala solnedgången eller den röda stugan vid sjön — så behöver man för den skull inte bli utan "en äka oljefärgstavla". Det finns företag som specialiserat sig på kundens önskemål. Uppge önskat motiv och format, heter det generöst i annonserna.

Det finns de som sträcker sig ännu längre: man kan få måla hemmets konstverk själv och "uppleva skapandets glädje". Firman står till tjänst med duk och markerat motiv: det är bara för kunden att färglägga dukens nummerade fält efter medsänd anvisning.

Under ännu mer förföriska reklamformer arbetar reproduktionsförsäljarna. De utger påkostade kataloger och broschyrer som överflödar av patetiska utgjutelser och dimmiga beskrivningar. "Denna tavla passar helt vår tids nya, ljusa våningar, men den lämpar sig också för väggen i ett äldre hem", upplyser man diplomatiskt. "Tänk Er in i

att detta strålande konstverk hänger i Ert hem, ett vittnesbörd om Er goda smak och uppskattning av verkligt god konst", heter det om en reproduktion av Bruno Liljefors och det är inte första gången man gör sig skyldig till falsk varubeteckning genom att kalla en reproduktion i massupplaga för konstverk. Upptill trehundra kronor kan en reproduktion betinga, men då får man också tavlan i "lyxutförande på duk" och försedd med vräkig guldrum. Men en viktig sak glömmar man i sin ordberusning också här att omtala: I hur stora upplagor går dessa reproduktioner ut? Zorns "Kålmargit" såg vi saluförs i "lyxutförande" på torgen för ett par decennier sedan och ännu i dag hör "denna ovanskliga prydnad" för våra hem till reproduktionsförsäljarnas främsta lockbete. I hur många hundra tusen exemplar har lyxgumman gått ut?

◇

Det är vanligt att de stora reproduktionsförlagen också försäljer oljemålningar i original. Vi steg in en dag i en flott butik som ett av dessa konstförlag nyligen öppnat. Vårt intresse gällde svensk konst och vi frågade efter oljor av den och den och nämnde en rad pålitliga svenska målare. Nej, ingenting fanns av dem som vi frågade efter. Som vi inte kände identiteten hos de målare som butiken förde, hörde vi oss för om den ena eller den andra. "Han är en mycket god målare", upplystes det monotont inför varje tavla — något överigt att meddela om konstnären fanns inte, om skolor, utställningar o. dyl.

◇

Han var anonym bakom sin signatur. "Man behöver ju inte ha ställt ut för att vara en bra målare", kom det irriterat till sist och förvisso är detta värt att begrunda. Men det märkliga var att vi inte fann en enda målare som ställt ut. Kanske vi lyckats till sist — om den välkomstleende expediten hade fortsatt att betjäna oss med den omsorg som säges vara konstförlagets ledstjärna. Men hon avvek plötsligt och förblev borta. Och då fanns det ingen anledning att längre vandra mellan dessa karameglada sommarlandskap och banala österländska stadsmotiv, dessa tallar och hav och äppelkindade tösar med yppiga barmar under tunt linnetyg.

Man har med rätta liknat konstmarknaden vid en djungel där mångfaldiga farliga djur och lömska reptiler lurar kring den omisstänksamme konstköparen.

◇

Dörrknackarkonstens representanter presenterar sig ofta som artister försatta i tillfällig knipa. Deras enda artisteri sitter i munvigheten. De har kanske aldrig tagit i en pensel och är bara återförsäljare av skräck- och schablonkonst som producerats på löpande band. Om nu dessa tavlor saknar varje konstnärlig känsla, så har däremot deras upphovsmakare haft sinne för vad som gör sig inför oskolade ögon. Känner man dessa försäljare på pulsen avslöjar de snart avsaknaden av konsthistorisk bildning och varje begrepp om konst.

◇

Den ambuleringande konsthandeln fyller en tvivelaktig uppgift. Så här kan det gå till "när skönheten kommer till byn". En annons aviserar en konstutställning, t. ex. på ett nytt hotell. Det är fråga om en verkligt förnämlig utställning, om kvalitet, hävdar annonsen och räknar upp en rad kända namn som garanti. De där namnen kan man också återfinna när man kommer till utställningen,

kanske är de bara representerade med var sin målning men ändå. Tyvärr är priserna på de kända namnen så pass rundligt tilltagna att ingen kan köpa dem och det är just det som är meningen. De fungerar bara som lockbete och ska som sådana vandra vidare till nästa plats. Det som däremot säljs har "önske"- eller "vänskapspriser" och består till övervägande del av rena smörjan. Knepen är sannerligen många — liksom försäljningsställena.

◇

Det är en möbelhandel som är scenen för den gamla klassiska historien om konstskoj. Det kommer en dag en "konstnär" in och frågar om han får lämna en tavla till återförsäljning. Priset är relativt lågt, motivet grannt och banalt och ramen bred och förgylld. 200 kronor vill han ha, men det ska inte bli svårt att få ut det dubbla. Några pengar vill han inte ha nu, först när tavlan är såld. Möbelhandlaren accepterar. Nästa dag infinner sig en välklädd herre för att se på några möbler. Han kan inte bestämma sig genast utan ber att få återkomma med sin fru. När han ska till att gå, upptäcker han tavlan, stannar länge inför den och frågar vad den kostar. Möbelhandlaren har nu trissat upp priset kraftigt. Kunden förklarar sitt stora intresse,

Forts. å sid. 24

Den lilla röda stugan, burriga träd och vatten förstås är en vara "som går hem", nästan av sig självt. Läckra färger gör sitt för att få den rätta, köpstarka effekten — varför all "krånglig konst" man inte förstår när det finns så "fina grejer"?

Tongångar

Svenska folkets tillstånd, moraliskt och ekonomiskt, intresserar utlandet. Och vi bör vara glada över all PR-verksamhet. Ibland tycks dock uppmärksamheten för vårt liv och leverne ta sig väl abstrakta uttryck. Antingen är vi alldeles för tillknäppta; vi saknar serviceanda, och kylan sprider sig som en råkall dimma över de utländska turister, som besöker våra hotell och varuhus. Eller också bär det käpprätt åt andra hållet. Vi blir uppknäppta och omoraliska och våra s.k. pangbrudrar slår alla rekord. Vad är sanning? frågar man sig då och tar del av den senaste moralkakan, serverad av ett utländskt magasin, som behöver någonting att pigga upp sin läsekrets med.

Nu är det också så att vi i svensk press blir förfärligt ledsna då man skriver något oanständigt om oss. De utländska journalisterna får då och då en skrapa över sina framfarter och man undrar var källorna finns till deras enögda iakttagelser. I sanningens namn måste sägas att i vissa fall behöver de utländska tidningsmännen inte alls göra några egna studier — det räcker att läsa svenska tidningar! Här ska vi ge ett smakprov på vad en svensk tidning — en stor och vida spridd stockholmstidning — skriver. Det rör sig om en stor och känd marknadsplats också för den delen. Vi saxar följande kalasstycke, en skildring av första dagens marknadsliv: "Men första dagen "tände" snabbt! Raggargången började skräna och slåss innan solen gått ned. Överförfriskade marknadsresenärer stupade vid campingtälten, hälsovårdsinspektörerna ryste inför det mänskliga snusket. En efterlyst rymmare greps och skickades till fångvårdsanstalten i och en langare togs med elva flaskor — —". Där sätter vi punkt för citatet. Och konstaterar att utländska journalister mycket väl kan koka en bra soppa på såna spikar. Bättre "källmaterial" kan man knappast önska sig om man vill skriva om svensk synd.

Naturligtvis har vi också själva varit ute och tittat på den svenska sommaren. Någonstans vid en badstrand satt vi granne

med familjen Helsvensk. Mellan doppen i de salta böljorna lyssnade vi på ett samtal mellan mamma Svensk, pappa Svensk, sonen och stora syster med fästman. Det är inte vackert att tjuvlyssna på sina medmänniskor, men tyvärr är det trångt om utrymmet numera på våra badstränder. Man tvingas att höra, även om man inte vill, på allt som pratas i grannskapet, bortsett från radioapparaterna, som surrar under varenda buske på strandremsan. Det är sonen, som inleder: — Pappa, får jag gå och köpa en Kalla Anka... å så lite gott. — Nästa semester ska vi semestra i Nevada-öknen, där det inte finns en karamellkiosk på minst 50 mils omkrets, säger pappa Svensk, vänder sin nakna, brunbrända rygg åt familjen, ger intryck av att ha sagt sitt sista ord i ärendet. Då ingriper mamma Svensk: — Jaså! Är det meningen att spränga familjen i luften med vätebomber då... blir det billigare än seriemagasin och snask?

Hon vet tydligen att ökenområdet ifråga är ett s.k. experimentområde för atombomber. — En ask lungcancer här, jag är

röksugen, fästmannen har lagt sig i affärerna och då ska naturligtvis dottern ha en "Veckorevy", mamman en "Året Runt", och så blir det till sist en glasspinne per skaft till hela familjen. Mamma röjer upp efter köttbullkalaset, som just avslutats, och ger pappan en gliring för snålhet. Fästmannen lägger armen om dottern och tröstar svärföräldrarna med att ATP-pengarna kommer att ligga som ett mjukt täcke omkring deras ålderdom.

Det tror nu inte pappan, som är stressad av familjelivets krav. Någon ålderdom blir det inte, men mamman påminner honom om gummiringarna kring magen, alldeles särskilt märkbara nu i badchortsen vilket är ett säkert bevis på att han mår bra och inte kommer att ge henne möjlighet till änkepension och ett ev. nytt äktenskap med en betydligt generösare partner, en som inte fruktar glasspinnar och seriemagasin. Och så dricks det kaffe i avvaktan på sonens återkomst, för kön vid gottkiosken är lång, liksom bilkön vid vägen, och ute i vattnet guppar tusentals huvuden så långt ögat når.

Problem i sensommartid...

TICK

— Ska du fodra den där väskan? — Nej, på sommaren är det varmt nog ändå!

Badstranden ger inget intryck av brist på konsumtionsvilja. När några molntappar tornar upp sig och kyliga fläckar kommer från sjön är den varma korvgubben där, exakt på den tidpunkt, som varslar om att han har kontrakt med vädrets makter på sin köpenskap — han liksom glassförsäljaren för några soliga timmar sedan. Att inte gångjärnen i käkarna blir överanstängda av allt tuggande, drickande, rökande och sugande på karameller är ett under. Helst som allt detta ätande ska ske på "fritid", dvs. mellan de ordinarie måltiderna, framlockade ur bilarnas bakluckor. Och ändå finns det folk enligt statistikens avslöjanden med synnerligen små inkomster i detta land. Ingen utländsk journalist skulle tro det, om han befann sig på detta högkonsumerande badställe, omgivet av oändliga köer av blänkande bilar, som får parkeras för 2 kr per styck.

◇

Vi som inte läser "Året Runt" och "Vekorevyn" har den hårda knäckebrödsmörgåsen inlindad i ett stycke av tidningen "Köpmannen". Efter att ha förtärt smörgåsen och slästat till bladet läser vi några högaktuella notiser om ekonomi. Svenskarna köper mest på avbetalning av alla folk i Västeuropa. Vid årsskiftet hade varje svensk 252 kronor i varuskulder, tätt följd av engelsmannen med 250 kronor. Därefter är det en bra bit till västtysken, som har 175 kronor i varuskuld, belgiern 146, fransmannen 140, norrmannen 135, holländaren 90 och österrikaren 69 kronor. Men ska vi tävla med USA i avbetalningshandel har konsumenten en god bit kvar. Där borta i Västern är siffran 1.455 kronor per skaft enbart i konsumtionskrediter. Skönt! — några liknande statistiktabeller över moraliska oarter av annat slag hittade vi inte i bladet. Men det finns gott om andra källor. Om man gör sig besvär att leta. Någon sammanfattande litteratur om vårt svenska sätt att leva i största allmänhet finns tyvärr inte. Man tvingas att leta i en massa tidskrifter och böcker och dessutom — inte att förglömma — göra egna studier på ort och ställe. Sådant jobb har t. ex. en utländsk journalist inte lust att göra, om man får döma av många underliga artiklar i utländska magasin. Författaren Birger Vikström vågade sig på att skriva en alldeles egen avhandling om "Den svenska människan". Den skildringen är tjuvig på många sätt men lider av en påtaglig brist på tabeller och statistik. Vikströms slutsats i sin avhandling förtjänar dock att citeras. Även i utländsk press: "De svenska människorna är i allmänhet samhällsnyttiga och bör sålunda tillåtas."

Festpremiär på nyköpt mark

En novell av Sven O. Bergkvist

Det märkligaste var inte själva festen — den som gick av stapeln i Nordlundas Gröna Lund i dagarna två, som det stod på affischerna och i ortstidningen. Nej, det märkliga var att bonden Petrus Eriksson-Ark kom dit — och i finkavaj och storstövlar rent av och med ena ögat mot himlen och det andra mot jorden. Han var tyst och underlig och grubblande och inte sej riktigt lik, kort sagt, och vad hade han förresten här att göra, när han varit frälst sedan unga år?

Jo, han hade sålt Bortertäkten, eftersom det lönade sej lika bra med kreaturslöst nu för tiden, och platsen låg fint till vid den lilla idylliska insjön och var som klippt och skuren, som man sa, och han fick bra betalt av Logen Blåklockan — men än sen då?

För det första vägrade han att betala inträde.

— Jag har odlat både korn och havre här, sa han. För att inte tala om vårklövern...

— Ja, men papperna är påskrivna i vanlig ordning, sa ledningen. Så det kostar två kronor för dej som för alla andra...

— Har jag inte båten vid sjön? sa bonden och nu var det faktiskt så att han hade en liten mjärde i ena handen. Är inte halva strandremsan min? undrade han.

— Jo, men kån du inte gå utanom? sa ledningen, men då väsnades bonden som en galning och vräkte sej genom taggtrådsstängslet och det var inte mycket att göra.

— En gång prova jag med vete! sa han. Va vet ni om sånt? Och här har Blenda betat och Klara som mjölka-de mest! Stig ur vägen!

— Han har fått snurren, sa ledningen. Vi får dra av det på inbetalningarna, bestämde den. Men har man skrive på papperna här i världen så har man...

◇

Premiärfesten tog fart och allting var huller om buller, fram och tillbaka, ja, rena balladen och kalabaliken, om vartannat, åh, allting höll på att gå över styr med dunder och brak, särskilt som bruksungdomen var i farten, och bonden Petrus Eriksson-Ark knuffades både hit och dit.

— Är det han som ska uppträda? sa någon. Höghatt och stövlar och fiskedon...

— Nej, det är han som har sålt, sa en annan. Han är gudfruktig och ska på fiske...

Men skulle nu Petrus på fiske när allt kom till kritan? Han drev runt, runt med sin mjärde och blev mer och mer häpen.

— Köp lotter och stöd vår verksamhet! ropade någon.

— Kasta pil! vädjade en annan.

— Meta räv! en tredje.

— Kärleksstigen — femti öre! en fjärde.

— Den tar vi, för säkerhets skull, sa några kumpaner och pekade mot innerfickorna.

— Tjo! skrek musiken och gnällde och gned och folk dansade åt höger och vänster, ja, kind mot kind, åh, höft mot höft.

— Gud! sa bonden.

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 18 vitaminerna i bästa "lättsmälta" form:

A 2000, B1 2000, D3 2000 IE, B2 7,5, B3 30, B4 60, B5 120, B6 6, B13 8, C 400, kolinbit. 600, inosit 125, E 5, H 1,5, K3 10, PAB 1,5, U 5,5 mg, B12 12 γ /100 g.

Bli pigg och "uppåt" prova REVIGÖR redan idag

Receptfritt på apotek samt i hälsokostaffärer

AB CARLS-BERGH BIOKEMISK OCH FARMACEUTISK FABRIK GÖTEBORG 47

MARMOR, KALKSTEN

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

Johannesdal, OXIE Tel. 040/44 82 80

Skulle han ut på fiske, så här på helgdagsaftonen, eller var det bara en förevändning eller ett påhitt? undrade man snart lite till mans. Han tappade mjärden i den allmänna villervallan — och han brydde sej till exempel inte om att leta rätt på den!

— Har du redan lagt? undrade någon. Tror du att du får nåt?

Han svarade inte . . . men han vände sej i första hand till ungdomen.

— Är det inte lika bra att gå hem nu? sa han.

— Gå hem? sa ungdomen. Stick och klara dej . . .

Också ledningen reagerade.

— Papperna är påskrivna med vittnen och vi vill inte gå med förlust från första dan . . . när det går av stapeln, sa den.

— Herre, snyftade bonden. Men det skulle ju bli ideellt? Vänner, sa han till alla som kom i hans väg. Det finns annat här i världen.

Men ingen lyssnade på honom och nu blev det förresten uppträdande och ingen såg när Petrus Eriksson-Ark satte sej i båten och kavade ut med årorna. Bygdens son underhöll, både genom att sticka nålar genom örsnibbarna och en spik under näsbenet, nästan utan att svimma, och man både skrek och applåderade.

— Bravo! sa man.

— Och jag känner svågern hans som är lika fantastisk! sa en annan. Hutt!

— Skaffar dom såna här artister i fortsättningen, eller från Södra Sverige, så går det hem, sa en tredje.

— Att han bara kan! skrattade en fjärde. Det riktigt värker . . .

— Va är fiskarn? sa en som var långsint. Han har kört hem mej. Jag vill tala ett par ord med han . . .

◇

Därefter fortsatte dansen och ledningen hittade mjärden först efter midnatt, när den allmänna uppröjningen ägde rum. Den var tom och den befullmäktigade festkommittén skrattade slött — men den tystnade när den fann stövlarna och finkavajen vid stranden och ingen så något när den tomma båten drev i land med höghatten i framstammen.

— Det hela gick med vinst, gubbar, sa en som inte var insatt i förhållandena.

— Det kanske var för att dom strök han ur församlingen, sa en annan som trodde att han visste.

■ KONSTSKOJARE OCH . . .

Forts. fr. sid. 21

men vill först tala med sin fru om saken. Han är villig att ge ett par tre tior på hand. Möbelhandlaren reserverar tavlan och kunden går under löfte att återkomma under morgondagen. En stund efteråt infinner sig

■ UR ETT ICKE JUSTERAT . . .

Forts. fr. sid. 15

De gamle på kongressen var sig lika, hållfasta i sitt förbundstänkande, grundlagt under hårda år då vi var med och slog tillbaka tbc-n på det sociala planet. Kanske talar de inte så mycket som förr, men de rör sig säkert i kongresslokalerna. Skärpan finns i argumenten om det behövs. Att de gamle än en gång ska ta på sig pionjärrollen och slåss för hjärt-kärlsjuka också är nästan väl mycket, men de har chansen att bli dubbla pionjärer — och får de bara lite hjälp från yngre årskullar är det ingen fara på taket. Det fanns en hel del nytt folk med i församlingen — en stark föreningsrörelse på handkappsidan. Absolut inga överord.

◇

Det allvar som en kongress innebär utsluter heller inte en smula leklust. På den avdelningen fanns en lekledare av Hylands format, en som drog upp högst ansvarstyngda företrädare och myndigheter

”konstnären”. Han vill ha tillbaka sin tavla. Han har fått en spekulant på annat håll. Möbelhandlaren ser en god affär gå upp i rök och pungar genast ut med de två hundralapparna. Den välklädda kunden återkommer dock aldrig. Han har delat förtjäns-ten på tavlan med ”konstnären” och de är på resa till nästa stad.

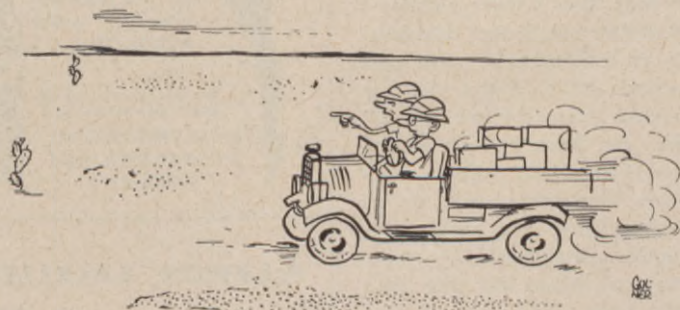
i Jönköping med omnejd på scenen tillsammans med kongressens egna.

Priser utdelades med varm hand: från en jättestor björn ned till massor av buntar av toalettpapper och andra skrymmande varor. Allt detta hände naturligtvis på kvällen, utanför de egentliga bestyren. På hemresan såg vi damen som vann björnen. Hon steg av på den plats i Östergötland, där stor tillverkning av bilar och flygplan sker. Så hemtam har alltså björnen blivit att den rör sig obehindrat i motorsamhället.

◇

Då man åter är hemma och sitter med högen av kongresspapper framför sig känns det en smula vemodigt — alla röster som dött bort efter tre intensiva dagar. Visserligen finns mycket inspelat på band, men mycket sägs ”vid sidan om” och de rösterna är kanske de mest mänskliga därför att de är på sidan om programmet. Vad är en kongress? Ja, den är ”för något” och om detta ”något” läser vi i det riktiga protokollet — det som är granskat och justerat.

Körkortspröv i öknen

— Se upp! — ser ni inte kaktusen därborta . . .

Riksförbundets för Hjärt- och Lungsjuka lokalföreningar

- BLEKINGE LÄN** **K**
Blekinge Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Box 95, Karlskrona. Ordf. Alva Bengtsson, Gustavsborgsv. 19, Karlshamn. Tel. 115 66.
Fur: Furs Patientförening. Tel. Karlskrona 970 70.
Karlshamn: Ordf. Klas Andersson, Kolonigat. 13.
Karlskrona: Ordf. Axel Hansson, Mariebergsv. 22, Gullberna. Tel. 220 39.
Ronneby: Ordf. Eric Andersson, Snäckeg. 4. Tel. 1489.
- GOTLANDS LÄN** **I**
Gotlands Konvalescent- och Patientförening, Adelsg. 19, Visby. Tel. 128 38. Ordf. Åke Svensson, Bergmansg. 29, Visby. Tel. 148 75.
- GÄVLEBORGS LÄN** **X**
Gävleborgs Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Korr. Haldor Åström, Brunnsgr. 59 C, Gävle. Tel. 026/239 71.
 Patientföreningen, Sanatoriet. Tel. 0278/131 65.
Gävle: Ordf. Ture Edbom, Skomakarg. 18 A. Tel. 026/285 83.
Hofors: Ordf. Erik Karlsson, Björkhagsg. 36. Tel. 0290/202 71.
Hudiksvall: Korr.: Lars Rönn, Box 6, Stocka 1.
Ockelbo: Ordf. Thorsten Andersson, Box 115, Norrsundet. Tel. 221 54.
Sandviken: Ordf. Knut Elfström, Polhemsg. 11 A. Tel. 026/536 09.
Strömsbro: Adress t. v.: Gävlepatienterna, Avd. 10, Sanatoriet, Bollnäs.
- GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN** **O**
Hjärt- och Lungsjukas Samorg. i Göteborgs och Bohus län (Hälso), Packhusplatsen 2, Göteborg C. Tel. 031/11 96 02.
Göteborg: Fritidshemmet, Paradisg. 12, Göteborg SV. Tel. 031/14 96 69. Ordf. Olof Carlsson, Forsstenag. 4 B. Tel. 031/25 98 87.
Göteborg 17: Patientföreningen, Renströmska sjukhuset.
Rävlanda: Patientföreningen, Sanatoriet.
Svenshögen: Patienternas Självhjälpskassa, Lungkliniken. Tel. 190.
- HALLANDS LÄN** **N**
Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorg. Korr. Stig Sigvardsson, Daltuna, Fjärås. Tel. 0300/400 35.
Falkenberg: Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksv. 14. Tel. 129 86.
Halmstad: Ordf. Göte Svensson, Linehedsväg. 1. Tel. 156 80.
Kungsbacka: Korr. Stig Sigvardsson, Dahltuna, Fjärås. Tel. 0300/400 35.
Ullared: Fagereds Patienters Understödsförening. Tel. Lia 11.
Varberg: Ordf. Arvid Andersson, Ö. Vallg. 58. Tel. 123 04.
- JÄMTLANDS LÄN** **Z**
Jämtlands Läns Konvalescentförening, Brunflov. 19, Östersund. Tel. 163 81. Ordf. Sven Widegren, Biblioteksg. 37 B. Tel. 215 89.
Östersund: Sollidens Patienters Understödsförening.
- JÖNKÖPINGS LÄN** **F**
Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Postfack 658, Jönköping 3. Ordf. Josef Svensson, Gröna Gatan 22 B. Tel. 036/137 66.
Eksjö: Lungkliniken Patientförening. Tel. 1537.
Jönköping: Ordf. Oscar Liljengren, Karbing. 16. Tel. 036/12 58 18.
Värnamo: Ordf. Erik Ström, Åkersberg. Tel. 0370/131 64.
- KALMAR LÄN** **H**
Kalmar Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Carl Hellström, Ståthällareg. 13, Kalmar. Tel. 0480/147 37.
Kalmar: Ordf. John Carlsson, Sjöbringstv. 3. Tel. 0480/114 33.
Målilla Kyrkby: Målilla Patienters Understödsförening.
Nybro: Ordf. Eric Robertsson, Brokagårde. Tel. 0481/105 44.
Oskarshamn: Sekr. Irma Carlsson, Alléväg. 11 C. Tel. 0491/108 90.
Vimmerby: Ordf. Stig Gustafsson, Skolg. 9, Hulthsfred. Tel. 303.
Västervik: Sekr. Rune Claesson, Bang. 12 C. Tel. 0490/149 13.
Öland: Ordf. Carl Nyhlén, Solhem, Lötorp. Tel. Dödevi 102.
- KOPPARBERGS LÄN** **W**
Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Erik Skoog, Box 259, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/322 43.
Avesta: Ordf. Karl Lindskog, Slagg. 6. Tel. 0226/513 02.
Borlänge: Ordf. Knut Björnstad, Box 13, Märkargatan, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/327 90.
Borlänge 2: Borlänge Silikosförening. Ordf. Karl-Henrik Andersson, Box 3285. Tel. 0243/175 19.
Falun: Ordf. Arne Jonsson, Gammelv. 26. Tel. 023/156 54.
 Högo Patientförening, Falun. Tel. 023/137 00.
Ludvika: Ordf. Alvar Fredriksson, Digeråla, Sörvik. Tel. 0240/391 16.
- KRISTIANSTADS LÄN** **L**
Kristianstads Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Elliott Nylander, Gethornskroken 8 A, Hässleholm. Tel. 0451/129 90.
Broby: Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby. Tel. 44.
Hässleholm: Ordf. John Lundqvist, Västertbog. 7 E. Tel. 0451/134 30.
Klippan: Ordf. Nils Andersson, Nygårdsv. 3. Tel. 0435/124 89.
Kristianstad: Ordf. Gösta Björck, Box 1278, Vä. Tel. Kristianstad 044/292 97.
Simrishamn: Ordf. Gunnar Graham, Kv. Mossen, Kivik. Tel. Simrishamn 0414/702 30.
- KRONOBERGS LÄN** **G**
Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län, Pär Lagerkvists Väg 3 A, Värjö. Korr. Stig Karlsson, Alsborg, Helgevärma. Tel. Värjö 0470/601 07.
- MALMÖHUS LÄN** **M**
Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län, Almbacksg. 2 B, Malmö C. Tel. 040/157 95.
Eslöv: Gottfrid Hansson, Brödåkra, Löberöd. Tel. Eslöv 0413/302 66.
Hälsingborg: Hövidsmang. 4. Tel. 042/108 43.
 Ordf. Johan Andersson, Mell. Stenbocksg. 19 A. Tel. 042/289 17.

Höganäs: Korr. Anna Bengtsson, Svarvareg. 4 A. Tel. 042/429 91.

Landskrona: Midhemsv. 31. Ordf. Evert Mathiasson, Hantverksg. 42 A. Tel. 0418/131 46.

Lund: S. Stationen, S. Esplanaden. Tel. 0412/149 90. Ordf. Gunnar Karlsson, Dag Hammarskjölds Väg 5 C. Tel. 0412/192 58.
Patientföreningen, Lungkliniken, Avd. C. Korr. Birgitta Möller, Parkv. 7 B, Lund.

Malmö: Almbäcksg. 2 B. Tel. 040/157 95. Ordf. Eric Pålsson, Jespersg. 13, Malmö S. Tel. 040/882 81.
Pat.-fören. Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö. Tel. 040/800 00.

Orup: Pat.-fören. Nyttä och Trevnad, Orupssanatoriet. Tel. 0413/252 81.

Skurup: Ordf. Anders Edbåge, Jonstorp, Skurup. Tel. Ystad 0411/460 32.

Trelleborg: Ordf. Bengt Jarnhäll, Parkg. 11. Tel. 0410/131 98.

Ystad: Ungdomsgården, Piparegr. Ordf. Per-Erik Olsson, Horsag. 15. Tel. 0410/140 49.

NORRBOTTENS LÄN BD

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Norrbotten. Ordf. Bror Ek, Stationsg. 24 B, Luleå. Tel. 152 38.

SKARABORGS LÄN R

Länsföreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Arvfall. Ordf. Bertil Thim, Orren 3, Järpås. Tel. Järpås 168.

STOCKHOLMS STAD A

Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm, Majorsg. 12 I, Stockholm Ö. Tel. 08/61 04 14 och 61 05 95.

Fhlis, Majorsg. 12, I. Ordf. Lennart Åkerström, Knypplerskev. 23, II, Bromma. Tel. 08/26 40 68.

S:t Görans Patientförening. Ordf. Bertil Hammarlund, Kammakarg. 70, 2 tr, Stockholm C. Tel. 08/67 87 25.

Uttran: Söderby Patientförening, Uttran 2. Tel. 0753/309 20.

Hedemora: Tjárnans Patientförening.

STOCKHOLMS LÄN B

Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län, Alg. 3, Solna. Tel. 08/27 81 13.

Uttran: Patienternas Understödsförening, Uttrans Sjukhus, Uttran. Tel. 0753/304 83.

SÖDERMANLANDS LÄN D

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanlands län. Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/521 72.

Eskilstuna: Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/521 72.

Lungklinikens Pat.-fören. Ordf. Arne Lundh, Stenkvistav. 9, Eskilstuna 3. Tel. 016/390 18.

Katrineholm: Ordf. Börje Hedlund, Bieväg. 8 B.

Nyköping: Ordf. Helge Eriksson, Fruängsg. 10. Tel. 0155/190 55.

UPPSALA LÄN C

Uppsala Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Gunnar Ericsson, Björkcv. 5 B, Björklinge.

Enköping: Ordf. Bo Berg, Sämskarbog. 9. Tel. 0171/354 23.

Uppsala: Ordf. Mary Schelin, Gröna Gatan 23 C. Tel. 018/11 65 38.
Patientföreningen vid Lungkliniken avd. 41, Uppsala. Tel. 018/13 92 00.

VÄRMLANDS LÄN S

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län. Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsv. 1 C, Hagfors. Tel. 0563/121 82.

Arvika: Ordf. Sonja Johansson, Bosebyn, Arvika. Tel. 0570/350 51.
Pat.-fören. Enighet, Lungkliniken, Arvika. Tel. 0570/131 00.

Hagfors: Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C. Tel. 0563/121 82.

Karlstad: Ordf. Nils Perner, Malmtorgsgat. 9. Tel. 054/190 01.

Kristinehamn: Ordf. Alma Hellström, Högåsg. 12. Tel. 0550/116 20.

Säffle: Ordf. Fridolf Skoglund, Postfack 43. Tel. V. Nolby 63.

VÄSTERBOTTENS LÄN AC

Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. Umeå 404 23.

Byske: Ordf. Erling Lundsten, Åbyn, Brännfors. Tel. Brännfors 80.

Hällnäs: Patientföreningen, Hällnäs 2. Tel. 500.

Lycksele: Bången, Box 375. Ordf. Arne Årebrand, Box 2014. Tel. 104 33.

Tärna: Ordf. Bernhard Karlsson, Ström, Joeström.

Umeå: Ordf. Florence Persson, Bölev. 31. Tel. 191 27.

VÄSTERNORRLANDS LÄN Y

Västernorrlands Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Lars Norberg, Fack 1, Indal. Tel. 060/921 70.

Sundsvall: Skolhusallén 23. Tel. 060/569 15. Ordf. Ossian Gustavsson, Västra väg. 16. Tel. 060/550 16.
Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Sundsvall.

Örnsköldsvik: Högbergsg. 9, I. Tel. 143 61. Ordf. Gunnar Nyberg, Box 1321, Gullängen. Tel. Ö-vik 197 81.
Föreningen Nyttä och Nöje, Box 129, Örnsköldsvik.

Österås: Patientföreningen, Österåsens Sanatorium. Tel. Sollefteå 230 90.

VÄSTMANLANDS LÄN U

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanlands län, Haga parkg. 5, Västerås. Tel. 021/420 33. Ordf. K. A. Berglund, Gulsporreg. 13 A, Västerås. Tel. 021/197 31.

Fagersta: Ordf. Karl Erik Sandberg, Box 4429, Fagersta 2. Tel. 0223/205 37.

Köping: Marieborgsv. 9. Tel. 0221/103 11. Ordf. Rune Degerman, Pungbov. 24.

Västerås: Aros, Haga Parkg. 5. Tel. 021/420 33. Ordf. Bertil Alvebris, Tråddragarg. 27 D. Tel. 021/463 33.
Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Västerås. Tel. 021/371 00.

ÄLVSBORGS LÄN P

SÄLKO, Postfack 216, Borås. Ordf. Herbert Ahlqvist, Akvilejagången 31, Borås. Tel. 033/200 02.

Borås: Pat.-fören. Skogsblomman, Västeråsens Sanatorium. Korr. Kjell Börjesson, Vindelg. 38 A, Borås.

Kinna: Ordf. Anna Sandell, Fack 78, Kinna. Tel. 0320/105 36.

Åsunden: Patienternas Understödsförening, Sjö-Gunnarsbo Sjukhus.

ÖREBRO LÄN T

Örebro Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Hj. Bergmans Väg 30. Korr. Valter Svärd, Box 167, Degerfors. Tel. 0586/407 49.

Garphyttan: Patientföreningen, Garphytte Sjukhus. Tel. 019/980 20.

Karlskoga: Timmermansv. 5. Tel. 0586/370 78. Ordf. Gunnar Andersson, Doberväg. 13 B, Bofors. Tel. 0586/348 80.

Örebro: Postfack 378. Ordf. Charles Andersson, Stenhuggarev. 11. Tel. 019/12 38 79.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN E

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 013/244 40. Ordf. Gustav Somdahl, Garvareg. 12, Linköping. Tel. 013/213 50.

Kolmårdssjukhuset: Kolmårdspatienternas Intresseförening. Tel. 011/914 00.

Linköping: Korr. Göte Nordberg, Prästbolsгат. 1. Tel. 013/267 42.

Norrköping: Skolg. 3. Tel. 011/230 19. Ordf. Sven Lönnqvist, Albrektsv. 101. Tel. 011/264 15.

Multi-tabs vitaminer + järn och fem andra mineralämnen som kosttillskott

Varje dragé innehåller:

Vit. A 5.000 IE, vit. D 600 IE, vit. B₁ (aneurin-hydroklorid) 3 mg, vit. B₂ (riboflavin) 3 mg, vit. B₆ (pyridoxinhydroklorid) 1 mg, pantotensyra (som Ca-salt) 3 mg, nikotylamid 20 mg, vit. C (askorbinsyra) 75 mg, Vit. E (tokoferylacetat) 0,5 mg, kobolt 0,5 mg, koppar 1 mg, järn 20 mg, magnesium 25 mg, mangan 2 mg och zink 1 mg.

1 DRAGÉ DAGLIGEN

FERROSAN

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

(f. d. De lungsjukas riksförbund)

Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Kocksgatan 15 - Stockholm Sö
Postadress: Box 4149 - Stockholm 4

är

en intresseorganisation och sammanhållande länk för alla grupper av hjärt- och lungsjuka och andra intresseparter.

har

lokalföreningar i varje län och på alla större platser i landet.

Tidskriften Status

är riksförbundets språkrör med aktuell information i medicinska och sociala frågor — en tidskrift i takt med tiden och de handikappades livsfrågor.

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB KERAMIK

Tel. 08/10 71 17
Box 7283
STOCKHOLM 7

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Karlshamn 0454/260 11 — Vintertid 0454/115 66
Plats för 12 gäster
- **SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Almbäcksgat. 2 B, MALMÖ C
Telefon: 040/ 157 95 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter